

Tove Janssonin puisto

Puistohistoriallinen selvitys ja kehittämisperiaatteet

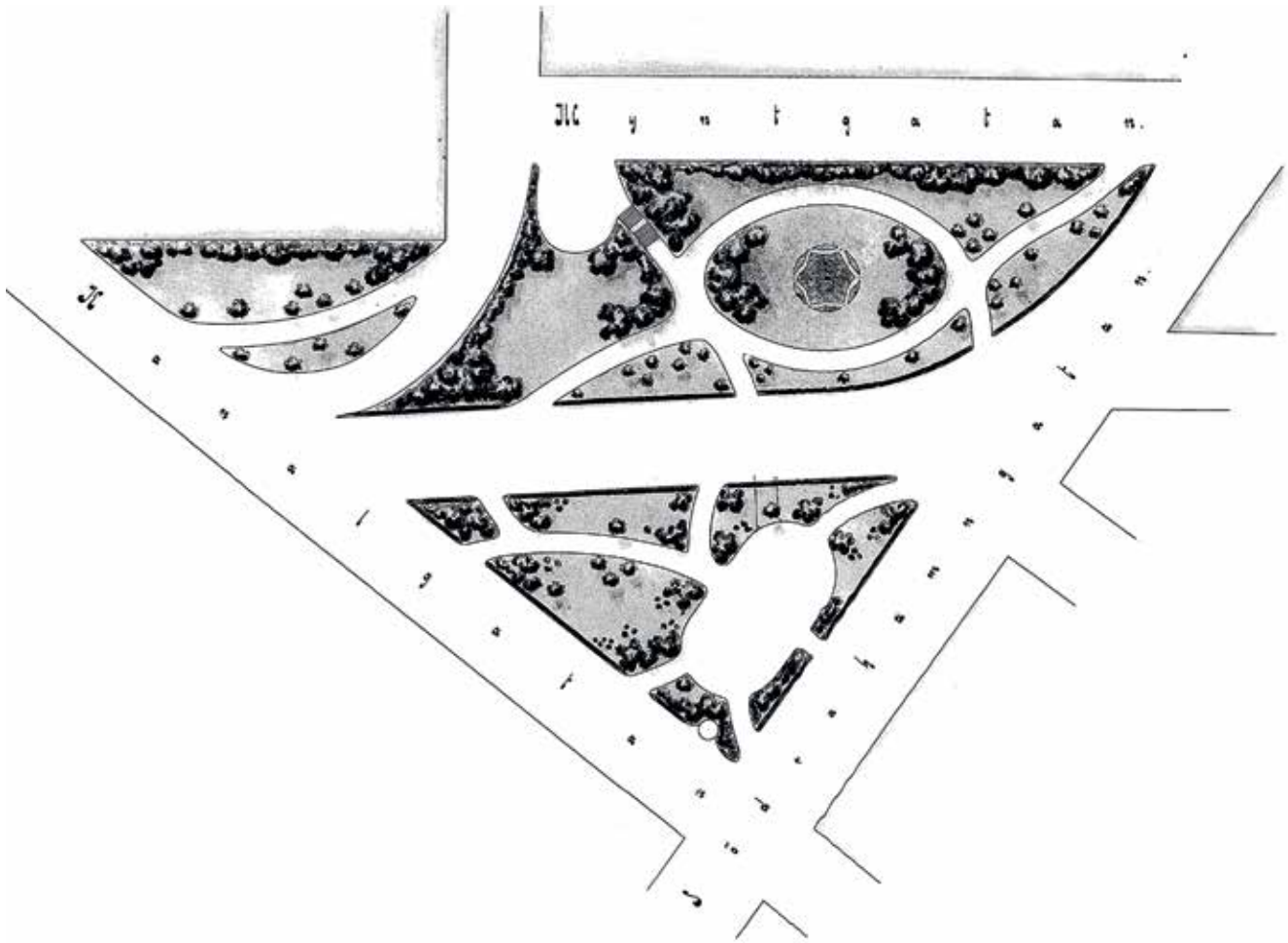
Tove Janssonin puisto

Puistohistoriallinen selvitys ja kehittämisperiaatteet

Julkaisija:	Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2016:4 / Katu- ja puisto-osasto
Vastuuhenkilö:	Jere Saarikko puh. (09) 310 398 57
Kirjoittajat:	Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy / Matti Liski, Eeva Ruoff, Katri Tikkanen
Taitto:	Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy.
Valokuvat ja kartat:	HKA = Helsingin kaupunginarkisto, HKMKA = Helsingin kaupunginmuseon kuva-arkisto, KA = Kansallisarkisto, MVKA = Museoviraston kuva-arkisto, ML = Matti Liski, ER = Eeva Ruoff ST = Satu Tegel, KT = Katri Tikkanen.
ISBN:	ISBN 978-952-331-053-7 (vain verkkoversio)
ISSN:	ISSN 1238-9579
Etukannen kuva:	Katajanokanpuisto 1910-luvulla. Taustalla Uspenskin katedraali ja Rahapajankatu 1. Valokuva B. Tallgren. HKMKA

SISÄLLYS

SAATTEEKSI	7
1. PUISTON SIJAINTI JA KAAVATILANNE	9
2. ALUEEN KEHITYS JA KAAVOITUSSUUNITELMIA	11
3. HELSINGIN JULKISIA PUISTOJA 1800-LUVUN LOPUN JA 1900-LUVUN ALUN VAIHTEESSA	19
4. KATAJANOKANPUISTON SUUNNITTELU- JA RAKENNUSVAIHEET	25
5. PUISTON MYÖHEMPIÄ VAIHEITA	31
6. PUISTON NYKYTILA	39
7. PUISTOALUEEN ARVOT	47
8. PUISTON HERKKYYSTARKASTELU	51
9. PUISTOALUEEN KEHITTÄMISPERIAATTEET	53
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS	59
VIITTEET	60
LIITE1: Reunaehdot ympäristötaiteen sijoittamiselle puistoon	63

Svante Olssonin puistosuunnitelma Katajanokanpuistoon. HKR/KPOA 67

SAATTEEKSI

Tämä selvitys koskee Helsingissä Katajanokan kaupunginosassa sijaitsevaa Tove Janssonin puistoa (entistä Katajanokanpuistoa) sekä siihen tiiviisti liittyvää, Uspenskin katedraalin länsipuolella sijaitsevaa Kanavapuistoa.

Kaupunginpuutarhuri Svante Olssonin suunnittelemat, 1900-luvun alussa valmistuneet puistikot säilyivät lähes alkuperäisessä muodossaan 1950-luvulle saakka. 1970-luvulla puistikoiden välissä kulkenut Luotiskadun jatke poistettiin ja paikalle rakennettiin puistokäytävä. Samalla puistoon tehtiin mittava peruskorjaus. 1980-luvun alussa puistoon sijoitettiin koira-aitaus entisen leikkipaikan alueelle ja leikkipaikka siirrettiin puiston ylärinteelle. Sen jälkeen puistossa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Puiston nimi muutettiin Tove Janssonin puistoksi vuonna 2014, taiteilijan satavuotisjuhlan yhteydessä.

Selvityksen tavoitteena on ollut dokumentoida puiston historiallisia kehitysvaiheita ja kartoittaa sen nykytilaa. Lisäksi on arvioitu puiston puutarhataiteellista ja kaupunkiku-

vallista merkitystä, määritelty puiston arvot sekä herkkyyks muutoksille. Edellä mainittujen tietojen perusteella on puistolle laadittu kehittämisperiaatteet.

Helsingin kaupunki on varannut alustavasti Ympäristötaiteen säätiölle mahdollisuuden järjestää kansainvälinen ympäristötaiteen kilpailu, jonka tarkoituksena on saada aikaan julkinen, puistossa oleva teos Tove Janssonin elämäntyön kunnioittamiseksi. Paikaksi säätiö on esittänyt Tove Janssonin puistoa. Työn liitteeksi on laadittu selvitys, joka määrittelee reunaehdot ja suositukset puistoon sijoitettavalle ympäristötaiteelle.

Selvityksen on laatinut Helsingin kaupungin rakennusviraston arkkitehtuuriosaston toimeksiannosta Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Työstä ovat vastanneet maisema-arkkitehti Matti Liski, dosentti Eeva Ruoff ja maisema-arkkitehti yo Katri Tikkanen. Työtä on valvonut ohjausryhmä, jonka jäseniä ovat olleet toimistopäällikkö Jussi Luomanen sekä aluesuunnittelijat Jere Saarikko ja Anu Kiiskinen.

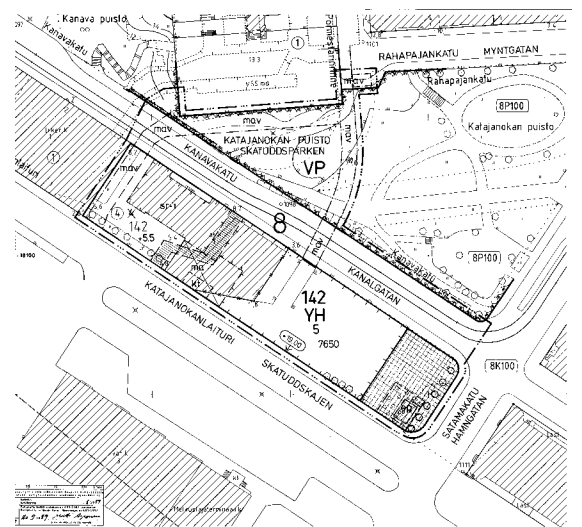
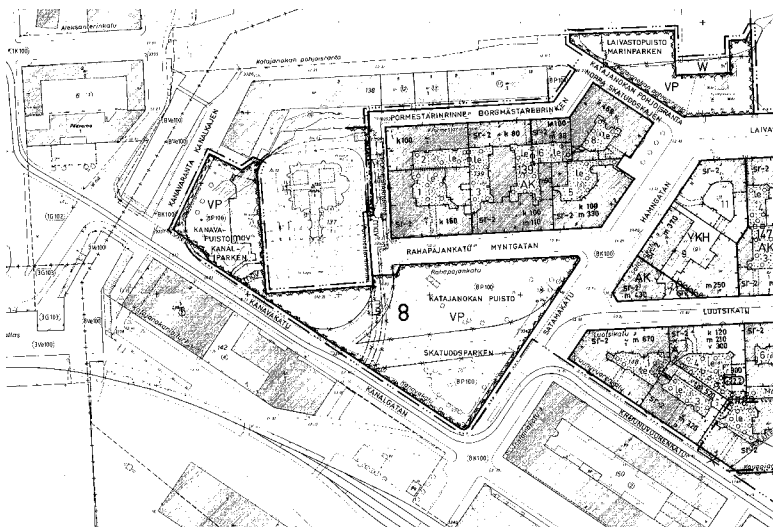
Nykytilan ilmakuva Katajanokasta. Selvityksen kohteena olevat puistoalueet on merkitty karttaan vihreällä ja Katajanokan vanhan osan valtakunnallisesti merkittävän rakennetun kulttuuriympäristön alue-rajaus valkoisella viivalla. © Kaupunkimitausosasto, Helsinki 2015

1. PUISTON SIJAINTI JA KAAVATILANNE

Tove Janssonin puisto sijaitsee Katajanokan kaupunginosassa Uspenskin katedraalin kaakkoispuolella. Puisto rajautuu pohjoisessa Rahapajankatuun, kaakossa Satamakatuun ja lounaassa Kanavakatuun. Puiston eteläkulmassa on koira-aitaus ja katedraalin tasanteen alapuolella on leikkipuisto. Selvitysalueeseen kuuluu myös katedraalin länsipuolella kallio-rinteessä oleva Kanavapuisto. Tove Janssonin puiston pinta-ala on 8900 m² ja Kanavapuiston noin 2400 m². Molemmat alueet ovat Helsingin kaupungin omistuksessa.

Selvitysalue kuuluu Katajanokan vanhan osan valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY). Puistoa ei mainita ao. selostuksessa nimenomaisesti, mutta

Uspenskin katedraali on arvioitu Katajanokan kaupunkikuvan kiinnekehäksi. Yleiskaavassa 2002 puisto on luokiteltu kaupunkipuistoksi, ja se on arvioitu kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta merkittäväksi. Uudessa yleiskaavassa selvitysalue on merkitty kantakaupungiksi, joka tarkoittaa aluetta, jolla on sekä asumisen, kaupan ja julkisten palvelujen, toimitilojen, hallinnon, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen sekä kaupunkikulttuurin toimintoja. Puistoja koskevat asemakaavat 8340 vuodelta 1984 ja 9766 vuodelta 1991 ovat voimassa, ja puistolla on kaavoissa merkintä VP. Puistoon ei liity muita suojelu- tai kaavamääräyksiä.

Katajanokanpuistossa voimassa olevat asemakaavat 8340 vuodelta 1984 ja 9766 vuodelta 1991. KSV

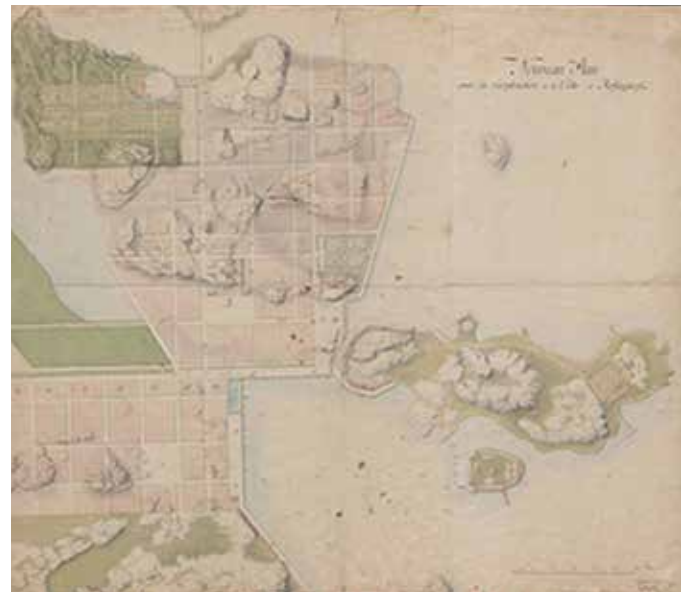
Katajanokka kuvattuna lounaasta. Vasemmassa laidassa on Kauppatori ja kanavan ylittävä Katajanokan silta. Katajanokan korkeimmalla kohdalla on Uspenskin katedraali ja sen edustalla Kanavapuisto. Katedraalin tasanteelle mutkitteleva käytävä on vielä nykyäänkin samalla paikalla. Lähimpänä rannassa on rahapaja, kauempana näkyy muurien ympäröimä kruununvankila sekä merikasarmin rakennuksia. Médaille de vermeil à Paris 1892. Valokuva K.E. Ståhlberg. MVKA

2. ALUEEN KEHITYS JA KAAVOITUSSUUNITELMIA

Katajanokka ennen asemakaavaa

Kun Töölön kylän alueet oli liitetty Helsingin kaupunkiin 1640-luvulla, alun perin Vantaanjoen suulle asettunut väestö siirtyi vähitellen Vironniemelle. Asutus keskittyi Kruununhaan ja vielä täyttämättömän Kluuvinlahden väliin ja kesti pitkään ennen kuin kaupunkisuunnittelu ulottui kaupungin laidalla hieman eristyksissä sijaitsevalle Katajanokalle. 1600-luvun lopulla sinne rakennettiin kruununmakasiini ja tiiliruukki. Helsingin porvarit, merimiehet ja kalastajat rakensivat Katajanokalle aittojaan ja viimemainitut myös asumuksiaan, jotka olivat lähinnä ”hökkeleitä”. Katajanokan itäosa oli 1700-luvun alkuun saakka laidunmaana.²

1700-luvulla isovihan jälkeen Katajanokka nähtiin strategisesti tärkeänä osana Helsingin linnoittamista ja niemen suunnittelua ohjasivat puolustukselliset lähtökohdat. Useimmissa tämän ajan suunnitelmissa Katajanokka liittyi samaan linnoitushankkeeseen Suomenlinnan kanssa.³ On mahdollista, että jo Augustin Ehrensvärd harkitsi kanavan kaivattamista Katajanokan kannaksen poikki eli Katajanokan erottamista mantereesta.⁴ Kruununvankila perustettiin Katajanokalle 1700-luvun puolivälissä.⁵ Vankilaa varten pystytettiin myöhemmin lisää rakennuksia. Siitä tuli sittemmin lääninvankila ja muutettiin hotelliksi vuonna 2002.

Yllä: Helsinki 1600-luvun lopulla. Katajanokan pohjoisrannalla on Tullhällan, tullikallio, jolla sijaitti tullin talo. Helsingfors 1696. KA

Alhaalla: Suomen uuden pääkaupungin asemakaavassa Nouveau Plan pour la reconstruction de la Ville de Helsingfors (1812) Katajanokka on puolustuksen ja makasiinien aluetta. KA

Katajanokka pääkaupungin osana

Vuoden 1808 marraskuussa Helsingissä raivonneen tuhoisan tulipalon jälkeen kaupungille laadittiin uusi asemakaava. Kun keisari Aleksanteri I oli määrännyt Helsingin Suomen suuriruhtinaskunnan pääkaupungiksi vuonna 1812, ei luutnantti Anders Kocken jo laatimaa asemakaavaa pidetty enää riittävän hyvänä. Niinpä J. A. Ehrenströmin ohjeiden mukaan laadittiin *Nouveau Plan pour la reconstruction da la Ville de Helsingfors*. Siinä asuinkorttelit on poistettu ja tilalla on Katajanokan länsiosaa sekä Sipulisaarta (Lökholmen) kiertävä makasiinien vyö. Katajanokan itäkärki varattiin sotilaallisiin tarkoituksiin: alueelle rakennettiin kasarmi ja rannalle perustettiin sotasatama. Kartalle oli myös merkitty yllämainitun tapainen kanava. Sen tarkoituksena oli helpottaa tavaraliikennettä Kaupunginlahdelta (Stadsviken) Pohjoissataman puolelle, sillä se oli laivoille suojaisempi kuin nykyisen Kauputorin ranta.

Ehrenström jatkoi kaavan tarkentamista ja uusi versio valmistui vuonna 1817.⁶ Siinä Katajanokan rannat ovat saaneet säännöllisen muodon laitureineen ja satama-altaineen. Edellä mainitun kanavan lisäksi kahden satama-altaan väliin, nykyisen Satamakadun kohdalle, on piirretty toinen kanava. Katajanokan kasarmi on saanut säännöllisen neliskulmaisen muodon paraatitoreineen ja pohjoisrannalleen suojasataman.

Vuonna 1836 ehdoteltiin keisarillisen palatsin rakentamista Katajanokan korkeimmalle kukkulalle,⁷ ja arkkitehti Carl Alexander Engel, C.L. Engelin poika, laati jopa piirustuksetkin sitä varten.⁸ Rakennusta ei kuitenkaan ryhdytty toteuttamaan. Samana vuonna maanmittari C. W. Gyldén laati Helsingin asemakaavan.⁹ Katajanokan osalta kyseessä oli lähinnä ajantasakartoitus. Niemen länsiosassa oli edelleen epäsäännöllisiä asuinkortteleita ja idässä lääninvankila sekä merikasarmi. Gyldénin asemakaavassa Katajanokalle on

Viereisen sivun karttaan on dokumentoitu Katajanokan vanha esikaupunkikortteleiden tonttijako numeroituna, rakennukset sekä maastonmuotoja. Siihen on piirretty myös suurehkot suunnitellut rakennuskompleksit, joiden punaisilla kirjaimilla merkityt selitykset eivät selviä kartan selostuksesta. Karta öfver den så kallade Skatudden utgörande en del af Helsingfors stad. Sim Grönlund 1830. KA

Katajanokan mökkejä ja mies kärryineen Pitkädulla (Lång Gatan) nykyisen Satamakadun ja Katajanokan puiston paikalla vuonna 1868. Valokuva Carl Adolf Hårdh. HKMKA

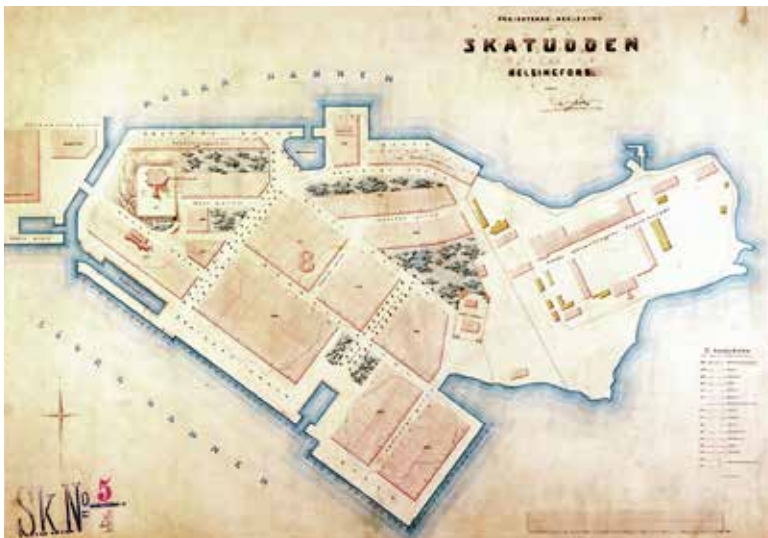
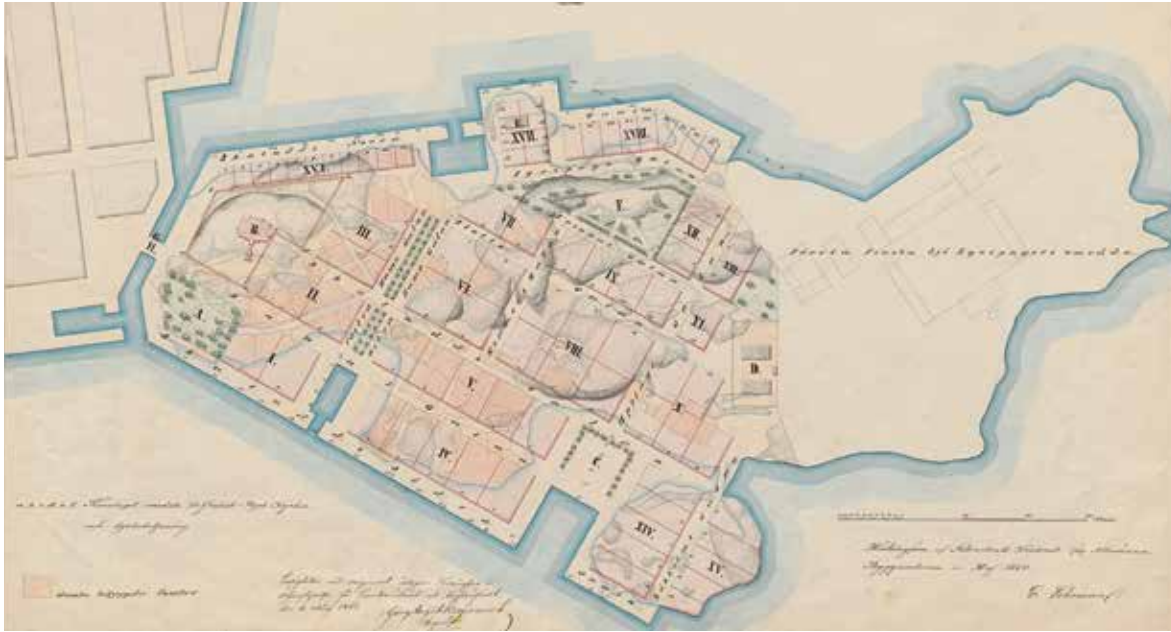
ensimmäistä kertaa merkitty kaupunginosaa kuvaava järjestysnumero kuusi – sen nykyinen numero on kahdeksan. Katajanokan pitkään suunniteltu kanava rakennettiin ja avattiin liikenteelle vuonna 1844.¹⁰

Kaupunki kasvaa Katajanokalle

1800-luvun keskivaiheilta lähtien Helsingin väkiluku alkoi nopeasti kasvaa. Niinpä myös Katajanokan alueen kaavoittamista asumiseen alettiin harkita. Sitä varten laadittiin lukuisia asemakaavaehdotuksia. Katajanokan länsiosa jaettiin asuinkortteleihin. Korttelien sijoittelu ja lukumäärä vaihteli eri suunnitelmissa, mutta yleensä korttelijako oli etelärantaa noudatelleen luoteis-kaakkosuuntainen. Katajanokan eteläpuolella sijaitseva Sipulisaari on esitetty liitettäväksi Katajanokkaan siten, että sen ja saaren välinen kapea ja matala lahti täytetään. Katajanokan kehityksellä näytti nyt olevan selvä suunta laitakaupunkialueesta kohti ruutukaavakortteleita.

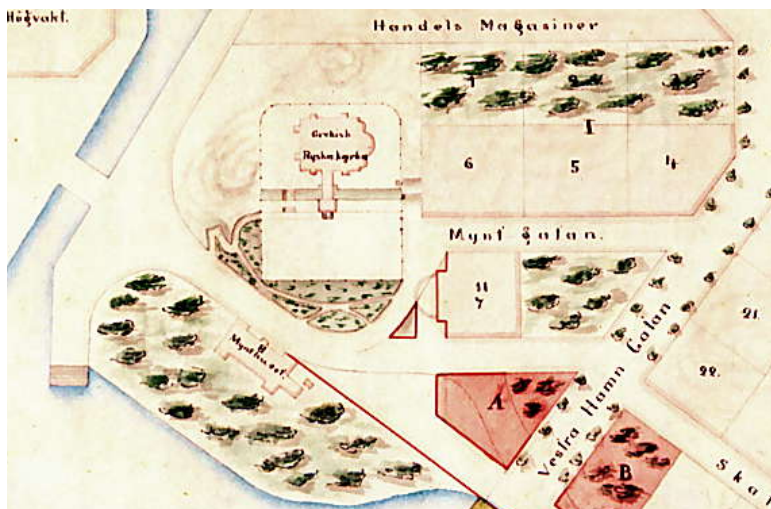
1850-luvun lopulla tehdyssä asemakaavaehdotuksessa on suunnilleen nykyisen Satamakadun kohdalle piirretty niemen poikki kulkeva lounais-koillisuuntainen puistokatu, jonka molemmissa päissä on suorakulmaiset satamaltaat.¹¹ Väylä oli jaettu Pohjoiseksi ja Eteläiseksi Satamakaduksi (Norra ja Södra Hamngatan), joiden välissä on istutusalue puuriveineen. Nykyisen Stora Enson talon kohdalle oli varattu tontti Suomen Pankin rakennukselle.

Arkkitehti Ernst Lohrmannin vuonna 1861 laatima asemakaava käsittää Katajanokan länsiosan ja siinä on varattu paikka venäläis-kreikkalaiselle kirkolle.¹² Hänenkin ehdotuksessaan Satamakatu on esitetty puistokatuna, tosin katujen nimet ovat siinä Läntinen ja Itäinen satamakatu. Suomen Pankin rakennusta ympäröi puistomaisesti istutettu alue. Lohrmannin kaava jäi monilta osin toteutumatta, mutta Uspenskin katedraali ja rahapaja rakennettiin sen mukaan.¹³

Yllä: E. Lohrmannin laatimassa asemakaavassa on rajattu tontti kreikkalais-venäläiselle kirkolle. Nykyisen puiston paikalla on rakennustontteja. Sen sijaan Katajanokan pohjoisosaan on suunniteltu puisto (tontti F). Rahapaja rakennettiin Katajanokan länsireunaan (tontille A). Projekt till reglering af Skatudden invid Helsingfors stad. E. Lohmann 1860.

C. Reuterin asemakaavassa näkyy Rahapajankatu nykyisellä paikallaan. Kadun eteläpuolella on tontti, josta noin puolet on varattu istutuksille. Projekterad reglering af Skatudden i Helsingfors, C. Reuter 1873. HKA

Ote kartasta "Karta öfver flere inom Helsingfors stads byggnads linier föreslagna förändringar å Skatudden". Uspenskin katedraalin eteläpuolella on käytäviä, jotka näkyvät rakennettuina vuoden 1869-72 kuvassa viereisen sivun yläosassa. Myös Kanavakadulta katedraalille polveileva käytävä on piirretty kuvaan. 1871 luvun alussa puiston paikalle oli vielä suunniteltu rakennuksia. C. Reuter 1871. HKA

Uspenskin katedraali kuvattuna Katajanokan suunnalta vuosien 1869–72 välisenä aikana. Kuvassa vasemmalla näkyy katedraalin eteläpuolelle rakennetut puistokäytävät ja Pormestarinrinteen tukimuur. Osa puisista mökeistä on jo purettu. Valokuva Eugen Hoffers. HKMKA

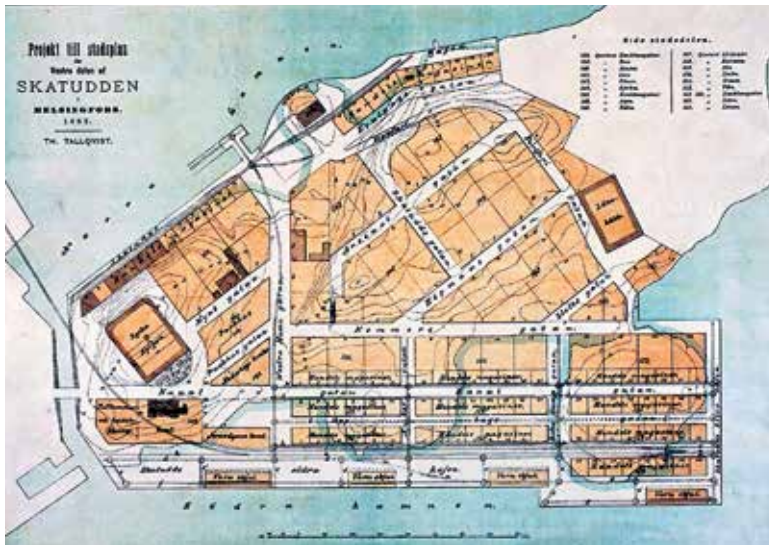
Valokuva Helsingin luterilaisen tuomiokirkon tornista kohti Katajanokkaa vuonna 1866. Uspenskin katedraalia rakennetaan. Oikealla katedraalin vieressä näkyy vanhoja puisia asuinrakennuksia ja niiden takana vielä erillään Katajanokasta oleva Sipulisaari, johon johtaa silta. Valokuva E. Hoffers. HKMKA

Myöhemmin vahvistettiin kaupungininsinööri Conrad Reuterin allekirjoittama korjailtu versio Lohrmannin asemakaavasta.¹⁴ Katajanokan poikki kulkeva puistokatu on kutistunut kahden puurivin koristamaksi kaduksi, mutta muuten suunnitelmassa on aiempaa enemmän viheraluita. Uspenskin katedraalin edustalla oleva istutettu alue on piirretty tarkasti käytävineen. Suunnitelmassa näkyy ensimmäisen kerran Rahapajankatu, joka on linjattu nykyiselle paikalleen. Rahapajankadun eteläpuolella, nykyisen puiston kohdalla, on rakennustontiksi varattu alue, josta noin puolet on varattu mahdollisesti tontin rakennukseen liittyvälle istutukselle.

Uspenskin katedraalin rakentaminen

Uspenskin katedraali rakennettiin vuosina 1862–68 venäläisen arkkitehti Aleksei M. Gornostajevin piirustusten mukaan ja Helsingin venäläisten kauppiaiden lahjoitusten avulla palvelemaan Helsingin venäläistä väestöä. Myös keisari Aleksanteri II antoi huomattavan summan kirkon pystyttämistä varten. Suomalaisen ortodoksien jumalanpalvelukset pidettiin C. L. Engelin piirtämässä Pyhän Kolminaisuuden kirkossa Unioninkadulla.

1880-luvulla Katajanokka haluttiin varata kaupan ja merenkulun tarpeisiin. Puistot suunniteltiin rakennettavaksi muihin kaupunginosiin. Project till Stadsplan för Vestra delen av Skatudden i Helsingfors, Th. Tallqvist 1882. HKA

Katajanokan "lopullinen" asemakaava vahvistettiin vuonna 1895. Siinä rautatiekiskot linjattiin Katajanokalle kauppatorin suun-

nasta. Nykyisen Tove Janssonin puiston kohdalle ei enää suunniteltu rakennuksia, sen sijaan paikalle on piirretty puisto ja tori.

Project till stadsplan för Skatudden, Herman Norrmén 1894. HKA

Vuonna 1913 Uspenskin katedraalin eteläpuolella olevalle tasanteelle valmistui moskovalaisen kauppiaan N.T. Resvoin rahoittama Rauhankappeli Haminan rauhan satavuotismuistoksi. Rakentaminen aloitettiin ilman kaupungin viranomaisten lupaa ja vallinneissa kireissä valtiollisissa oloissa sen pystyttäminen koettiin poliittiseksi ivaksi.¹⁵ Vuonna 1918 ilki-vallan tekijät – mahdollisesti kansallismieliset ylioppilaat – tervasivat kappelin. Sen rakentamiseen oli käytetty paljon vuolukiveä, jonka puhdistaminen olisi ollut hyvin työlästä ja sen vuoksi kappeli päätettiin purkaa.

Katajanokan kehitys satama-alueeksi

1860-luvun voimakkaan taloudellisen nousun seurauksena laivaliikenne Helsingin satamissa kasvoi, eikä nopeaan muutokseen ollut varauduttu. Helsinki tarvitsi uuden satama-alueen ja se päätettiin sijoittaa Katajanokalle. Katajanokalla oli tilaa rakentaa satamatointaan liittyviä rakennuksia, sen rannat olivat tarpeeksi syvät suurille höyrylaivoille, lisäksi se saataisiin liitettyä valtakunnalliseen rataverkoston.¹⁶ Vuonna 1876 Katajanokan kaavoitusta ja tasoitustöitä pidettiin Helsingin kiireellisimpänä järjestelytyönä, ja tätä laajaa työtä toteutti kaupungininsinööri C. Reuter.¹⁷ Tonttien vanhoja vuokrasopimuksia ei enää uusittu ja puisia mökkejä purettiin.

Muuttuneiden olosuhteiden myötä aikaisemmat asemakaavaehdotukset eivät enää vastanneet kaupungin intressejä Katajanokan suhteen. Esteettisistä pyrkimyksistä luovuttiin eikä kallista täyttömaata haluttu käyttää tarkoituksiin, jotka voitiin toteuttaa myös muualla kaupungissa.¹⁸ Näitä olivat mm. Katajanokalle ehdotetut viheralueet. Silloinen kaupungininsinööri Theodor Tallqvist laati vuonna 1882 kaavaehdotuksen, jossa koko Katajanokan eteläpuoli sekä osa pohjoisrannasta varattiin varasto- ja satamarakennuksille.¹⁹ Sen katsottiin tuhonneen alueen luonnonarvot sekä mahdollisuuden kehittää Katajanokasta pittoreski

kaupunkialue, mihin sillä olisi ollut hyvät luonnotaiset edellytykset,²⁰ mutta pitkien keskustelujen ja monien muutosten jälkeen se hyväksyttiin kuitenkin viisi vuotta myöhemmin.²¹ Kaavassa satamarata tulee Katajanokalle Pohjoisrannasta ja yksi sen haaroista on linjattu nykyistä Satamakatua pitkin, josta aiemmin oli kaavailtu puistokatua. Tämän haaran varrella, nykyisen Tove Janssonin puiston paikalla on kaksi korttelia, toinen (nro 140) on Pakkahuone ja toinen (nro 141) on Nederlags tomten.

Katajanokan asemakaava saa nykyisen muotonsa

Tallqvistin asemakaavaa arvosteltiin satamaradan linjauksen vuoksi, sillä rata olisi tullut kalliiksi rakentaa ja se olisi jakanut Katajanokan kaupunginosan kahtia.²² Kaavaa piti muuttaa. Vuonna 1894 se sai jokseenkin lopullisen muotonsa kaupungininsinööri Herman Norrménin toimesta.²³ Tämän suunnitelman mukaan satamarata kulki Katajanokalle nykyisen Kauppatorin alueelta, ja pohjoisivulle suunnitellut raiteet poistettiin. Näin radan kaupunginosan kahtia jakava vaikutus poistui. Uutena elementtinä Norrménin suunnitelmassa on Rahapajankadun eteläpuolella oleva puisto. Lisäksi keskeisellä paikalla Kanavakadun ja Satamakadun kulmauksessa on kolmion muotoinen tori, ”Skatudds torget”.

Uuden asemakaavan hyväksymisen jälkeen Katajanokan rakentamiseen ryhdyttiin sellaisella tarmolla, että kaupunginosan kasvamista verrattiin amerikkalaiseen rakentamisvauhtiin:

”Enimmän herättää huomiota tuo uusi meren keskelle kohoava saarikaupunginosa, jossa kaupunki kasvaa aivan amerikkalaiseen tapaan. Jos Katajanokan puistossa istuu ja katselee pitkin lyhyttä Luotsikatua, on se aivan telinepiirojen ympäröimänä, sillä yksin tällä kadulla on kuusi isoa kivimuuria yhtäaikaa kilvan kohoamassa pilviä kohti.”

Uusi Suometar 18.7.1903

Naiset istumassa Katajanokan puiston kiviportaitailla. Taustalla Uspenskin katedraali ja oikealla Rahapajankatu 1. Katajanokanpuisto oli pitkään kaupunginosan ainoa julkinen puisto. Kuvan oikeassa alakulmassa näkyy puiston keskiaiheen istutuksia, joihin kuului muun muassa ruusupensaita ja koi-vuja. Valokuva Nils Wasastjernä noin 1915. HKMKA

3. HELSINGIN JULKISIA PUISTOJA 1800-LUVUN LOPUN JA 1900-LUVUN ALUN VAIHTEESSA

1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun vaihteessa Helsingissä oli muutamia suuria puistoja: Esplanadi, Kaisaniemi, Kaivopuisto ja Töölönpuisto. Viimemainittu tuli sittemmin jaetuksi useaksi erilliseksi puisto- ja urheilualueeksi. Kaupunkilaiset kävivät myös paljon kävelemässä Helsingin yliopiston kasvitieteellisessä puutarhassa. Vanhalla Kirkkopuistolla oli edelleen eräänlainen hautausmaan leima, vaikka sinne ei ollut haudattu ketään enää 1830-luvulla tai sen jälkeen.²⁴ Tähtitorinmäen puisto oli ollut pitkään rakenteilla, ja se saatiin enemmän tai vähemmän valmiiksi vuonna 1904.

Kaupungin viheralueisiin kuului myös muutamia pieniä puistoja, kuten Liisanpuistikko, ns. Ritari- puistikko Ritarihuoneen edustalla sekä Kolmikulma eli ”Trekanten”, jota alettiin myöhemmin kutsua Dianapuistikoksi. Seurasaaressa ja Korkeasaaren kansanpuistot sijaitsivat silloisen kaavoitetun alueen ulkopuolella. Suomenlinna ja sen puistot olivat varuskunta- aluetta, jonne yleisöllä ei ollut pääsyä.

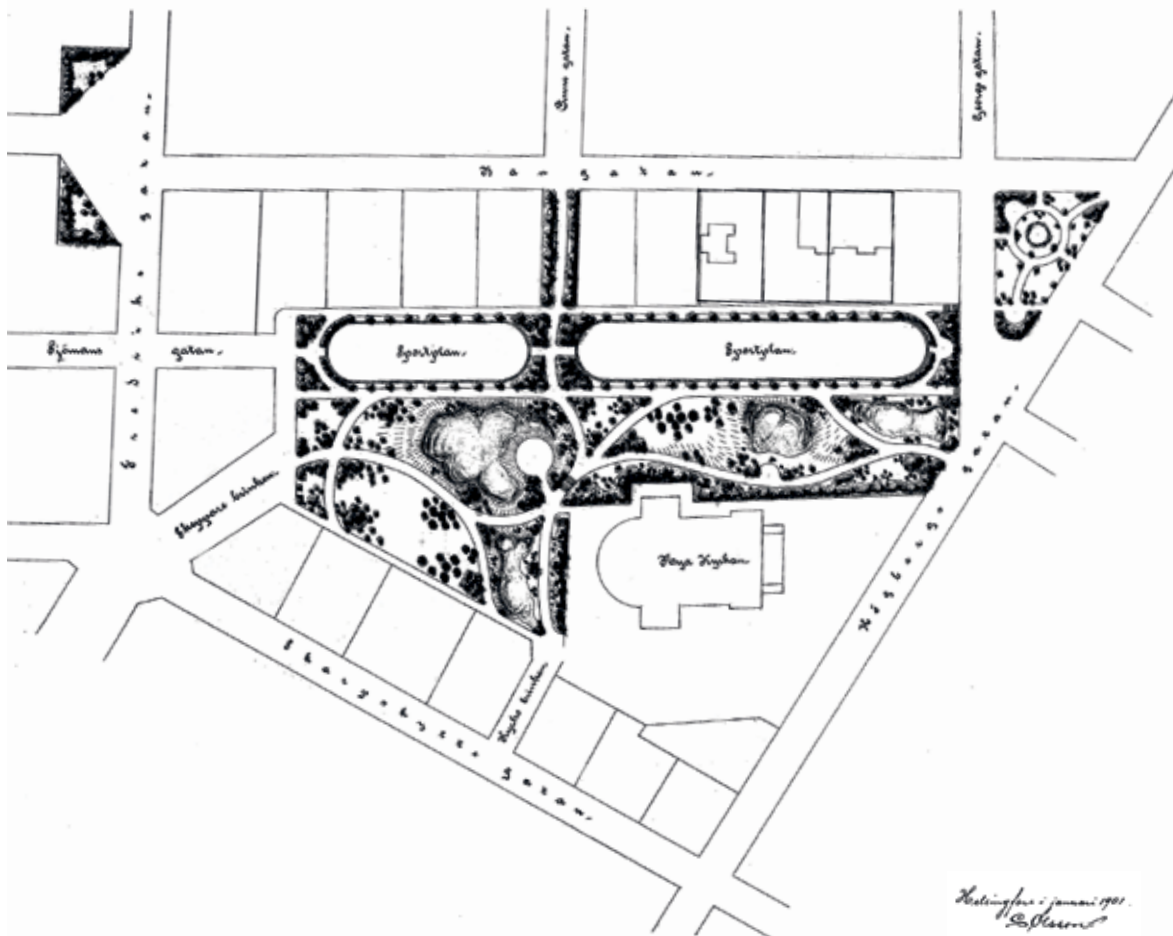
Svante Olssonin tullessa Helsingin ensimmäiseksi vakinaiseksi kaupunginpuutarhuriksi vuoden 1889 keväällä oli kaupungin julkisten viheralueiden kunto varsin heikko. Monet niistä olivat pitkään olleet jokseenkin ilman hoitoa. Tämä johtui lähinnä siitä, että puistotoimelle myönnetty määräraha oli pieniä, ja osittain siitäkin, että hoitamattomuudesta ei suuremmin valitettu - sitä pidettiin eräänlaisena luonnonmukaisuutena. Kaupunkipuistojen esteettisiin arvoihin ei ollut kiinnitetty paljonkaan huomiota J. A. Ehrenströmin vuonna 1847 tapahtuneen kuoleman jälkeen. Tosin Töölönpuistoyhtiön hallitus, ennen kaikkea kauppaneuvos Henrik Borgström (1799 -1883) oli pyrkinyt tekemään aloitteita kaupungin puistojen ja niiden ylläpidon parantamiseksi, mutta niitä ei useinkaan ryhdytty viemään eteenpäin poliittisella tasolla.

Puistoja käytettiin paljon. Töölönpuisto oli etenkin urheilijoiden ja reippailijoiden suosi-

ossa, Liisanpuisto oli muodostunut Kruunuhaan lasten leikkipuistoksi, ja Kolmikulman käyttäjiä olivat kodittomat eli ”hampuusit”. Helsinki oli kasvanut hyvin nopeasti ja puistojen tarve oli todettu suureksi. Kuitenkaan esim. kaupungin-insinööri C. Reuterin vuonna 1869 laatimaa Punanotkon aluetta koskenutta suunnitelmaa ei ryhdytty toteuttamaan. Se koski lähinnä liikennejärjestelyjä, mutta siihen kuului myös laajan puiston perustaminen.²⁵

Melkein kaikkiin Svante Olssonin ensimmäisinä virkavuosinaan laatimiin ehdotuksiin suhtauduttiin karsaasti.²⁶ Hän piti tätä lopulta niin masentavana, että hän päätyi pyytämään virkaeroa vuonna 1895.²⁷ Asia saatiin kuitenkin neuvotteluteitse ratkaistuksi siten, että Olsson perui eroilmoituksensa. Kun tilanne ei kuitenkaan parantunut, Olsson pyysi uudelleen eroa vuonna 1898.²⁸ Silloin kaupunki perusti erillisen Puutarhaneuvoston – Trädgårdsnämnden – toimimaan välittävänä elimenä Olssonin ja kaupungin päättävien tahojen, ennen kaikkea rahatoimikamarin, välillä. Olsson perui sitten tämänkin eronsa.²⁹

Olsson ryhtyi nyt suunnittelemaan eräitä uusia puistoja Helsinkiin. Niitä olivat Fredrikintorin puistikko, Kanavapuistikko – (alunp. Skatuddsentreen) – Koulupuistikko, Lönnrotin puistikko, Lapinlahden puistikko, Punanotkon puisto (nyk. Johanneksenpuisto), Säätötalon puistikko ja siihen alun perin liittynyt pieni viheralue Suomen Pankin edustalla Snellmaninkadulla,³⁰ Tehtaanpuisto, Tove Janssonin puisto (aik. Katajanokanpuisto) ja mahdollisesti myös Telakkapuistikko. Olsson laati myös Eiran kaupunginosassa olevaa Engelin aukiota ja siitä etelään eli merta kohti laskeutuvaa rinnettä varten parikin ehdotusta.³¹ Näiden alueiden tilasommitelmat toteutettiin hänen ehdotustensa mukaisesti, mutta Olssonin ensimmäisissä suunnitelmissa näkyviä monimuotoisia istutusaiheita ja detaljirikasta muoto-kieltä karsittiin ankarasti.

Svante Olssonin allekirjoittama suunnitelma-
mapiirros Punanotkon puistosta – nykyisestä

Johanneksenpuistosta – vuodelta 1901.
HKR/KPOA 135

Svante Olssonin puistosuunnittelun lähtökohtia

Svante Olsson toimi Säfstaholmin linnan ylipuutarhurina Södermanlannissa, Ruotsissa, silloin kun hänet nimitettiin Helsingin kaupunginpuutarhuriksi. Hän oli kuitenkin aiemmin työskennellyt Tukholman ensimmäisen kaupunginpuutarhurin, Alfred Medinin (1841-1910) alaisena, ja häntä pidettiin myös tavallaan tämän ”oppilaana”. Medin oli astunut virkaansa vuonna 1869 ja hän oli saattanut Tukholman julkiset puistot nopeasti mallikelpoiseen kuntoon.

Svante Olsson ei liene julkaissut puistosuunnittelua koskeneita periaatteitaan missään yhte-

ydessä. Hänen poikansa, puutarha-arkkitehti Paul Olssonin mukaan isä oli kuitenkin usein puhunut Pariisissa sijaitsevasta Parc Monceau’sta ja sanonut, että se oli hänen mielestään puutarhasuunnittelun mestarityö.³² Eräiden muiden dokumenttien perusteella voidaan päätellä, että Svante Olsson piti tärkeänä sitä, että samassa puistossa oli luonteeltaan erityyppisiä alueita, jotta se tarjoaisi kävijöille vaihtelevaa nähtävää ja tiettyä yllätyksellisyyttä. Siinä suhteessa Parc Monceau oli epäilemättä todella loistavasti suunniteltu.

Svante Olsson piti myös puistoista avautuvia näkymiä erittäin tärkeinä. Hän halusi esimerkiksi laajentaa Kaivopuistosta merelle avau-

tuvaa näkymää räjäyttämällä erään siellä olevan pienen kallion, mihin puutarhaneuvosto ei kuitenkaan suostunut.³³ Tähtitorninmäellä Olsson oli kuitenkin antanut louhia kallioita, jotta ne saivat jyrkempiä muotoja.

Olsson pani paljon painoa myös sille, että puistojen kasvillisuus oli monilajista. Puistoa ei saanut luoda vain puita ja ruohokenttiä käyttämällä. Se olisi tehnyt sen Olssonin mielestä yksitoikkoiseksi. Runsaat pensas- ja perennasommitelmat pääsivät kuitenkin oikeuksiinsa vain yhdistettyinä laajoihin, hyvin hoidettuihin nurmikkoihin. Tässä tarkoituksessa Olsson antoi vähitellen uudistaa kaikki Helsingin aiemmin viikatteella leikatut ruohokentät ja hankkia kaupungin käyttöön sen ensimmäiset ruohonleikkuukoneet. Hän perusti puisto-osaston yhteyteen myös taimistoja. Niissä kasvatettiin puuvartistenkin kasvien taimia siemenestä. Taimitarhojen perustaminen tapahtui osittain kasvien hankintakustannusten säästämiseksi ja osittain sen vuoksi, että taimet olivat siten välittömästi saatavilla eivätkä joutuneet kärsimään

pakkaamisesta ja kuljetuksesta, kuten tapahtui silloin kun ne jouduttiin hankkimaan jostain muualta. Olsson piti myös tärkeänä sitä, että puistoissa oli värejä, ja hän näyttää maininneen tästä asiasta eräässä ilmeisesti haastattelumielessä annetussa lausunnossa.³⁴

Ennen kaikkea Olsson näyttää pitäneen puistoja kuitenkin merkityksellisinä kaupunkilaisten viihtyisyyttä silmällä pitäen. Sen vuoksi hän anoi määrärahoja mm. puistosohvien – ”trädgårdsoffor” – hankkimiseen. Ne lienevät olleet ”koivunjalkamallia”. Puistojen katsottiin hänen aikanaan ylipäätään omanneen hyvin suuren virkistykellisen arvon. Niiden tuli tarjota ihmisille varjoisia istumapaikkoja, kutsua heitä lepäämään ja oleskelemaan raittiissa ilmassa. On muistettava, että silloiset työ- ja asunto-olosuhteet olivat varsin epäterveellisiä ja väestön yleinen ravintotaso heikkoa. Asuttiin ahtaasti; talot olivat kylmiä, kosteita, vetoisia, ahtaita ja meluisia. Ilma oli saastunutta, kulkutaudit yleisiä ja etenkin lasten kuolleisuus hyvin suurta.

Väriäinen postikortti kuvaa Katajanokanpuistoa sekä Luotsikadun ja Kruunuvuorenkadun kul-

maa ennen vuotta 1906. Keskellä oleva rakennus on Selim Lindqvistin suunnittelema, vuonna

1903 valmistunut Satamakatu 5. MVKA

Leikkipaikat ja urheilukentät

Svante Olssonin suunnittelemissa puistoissa on huomattavan paljon leikkialueita. Myös kelkkamäkien järjestäminen kuului ilmeisesti kaupunginpuutarhurin tehtäviin.³⁵ Lasten ja heidän terveytensä huomioonottaminen perustui ilmeisesti sekä Svante Olssonin omaan vakaukukseen että yleiseen mielipiteeseen. Niinpä todettiin, että oli varmaan hyvä, että Lapinlahden puistikon perustamisen yhteydessä sinne oli suunniteltu iso hiekka-alue kaupunginosan enimmäkseen työväenluokkaan kuuluvien perheiden lasten leikkipaikaksi.³⁶

Puutarhaneuvosto tuki ilmeisesti myös tämänsuuntaisia ratkaisuja. Se huomautti Kaivopuiston lammen täyttämistä keskusteltaessa vuonna 1906:

*”Bristen på lekplanen inom våra parker gör sig år efter år altmer gällande, och den af Stadsträdgårdsmästaren efter mönster från utlandet föreslagna anordningen skulle säkerligen fylla ett verkligt behof, samt blifva till nytta och trefnad för den kringliggande traktens talrika små barn.”*³⁷

Niinpä Kaivopuiston ja Kaisaniemen puistolammikkojen täyttämistä ja muuttamista lasten leikkikentiksi pidettiin ilmeisesti oikeutettuina toimenpiteinä, vaikka ne epäilemättä kavensivat ao. puistojen esteettisiä arvoja ja vaihtelevaa ilmettä. Punanotkon eli Johanneksenpuistoon ja Tehtaanpuistoon perustettiin alusta pitäen leikkipaikkoja ja urheilukenttiä. Nykyisin Helsinginniemen puistoksi kutsutun viheralueen vierelle Olsson suunnitteli kaksi leikkipaikkaa. Kaupunginpuutarhan itäpuolelle suunniteltiin myös leikkialue.

Julkisten puistojen taustaa ja tavoitteita 1900-luvun alkuvuosina

Teollistumisen myötä kaupunkipuistojen tehtävä oli vähitellen muuttunut. Niiden ”edustavuudelle” tai kaupunkikuvalliselle merkitykselle pantiin edelleen painoa etenkin Euroopan suur-

kaupungeissa. Niiden merkitys virkistysalueina oli kuitenkin vähitellen nousemassa uudeksi ja ainakin yhtä tärkeäksi arvoksi. Varsin pian tämä kehitys johti erillisten urheilualueiden perustamiseen. Niitä rakennettiin nopeasti myös tietyn nimenomaisen urheilulajin, etenkin tenniksen pelaamista varten, puistojen saadessa vähitellen toisia merkitysarvoja.

Svante Olssonin toimikauden alkupuolella keskiuurten kaupunkien tavoitteena olivat ensisijaisesti edelleenkin edustavuus ja puistojen esteettiset ja kaupunkikuvalliset arvot. Helsingillä – ja Olssonilla – oli varsin usein esimerkinä ja epäilemättä usein aiheettomastikin vertailukohteeksi osoitettuna Tukholma ja sen julkiset puistot. Helsingissä lienee sittemmin todettu tyytyväisyydellä, että J. L. Runebergin patsaan ympärillä olleet kaktus-sommitelmat jättivät Tukholman vastaavat laitelmat varjoon ja että ne lienevät olleet näyttävimmät ja muhkeimmat ylipäätään koko Euroopan mittakaavassa.³⁸ Tähtitorninmäen puistoa pidettiin puolestaan niin sijaintinsa kuin näkymiensäkin takia hienona, taiteellisesti vaikuttavana saavutuksena, jonka vertaista sai hakea muulta Euroopasta.³⁹

Olssonin suunnitelmien vertaaminen esimerkiksi toisen ruotsalaissyntyisen ja Ruotsissa paljon vaikuttaneen puutarha-arkkitehdin ja Olssonin aikalaisen Sven Lindhin suunnitelmiin osoittaa, että niitä ei voi panna mihinkään keskinäiseen ”paremmuusjärjestykseen”. Heidän työnsä ovat aivan yhtä tasokkaita, ja muotokielen erot johtuvat varmasti henkilökohtaisista painotuksista ja näkemyksistä.

Eräs Helsingissä ilmestyneessä ”Nya Pressen”-lehdessä julkaistu artikkeli näyttää pohjautuvan Svante Olssonin sille antamaan haastatteluun. Siitä käy ilmi, että hän piti *teppich*- eli kuviostutuksia tuolloin vanhentuneina ja halusi, että puistoissa olisi niiden sijasta värikkäästi kukkivia kasveja.⁴⁰ Tässä mielessä hänen voi katsoa seuranneen uusimpia kansainvälisiä

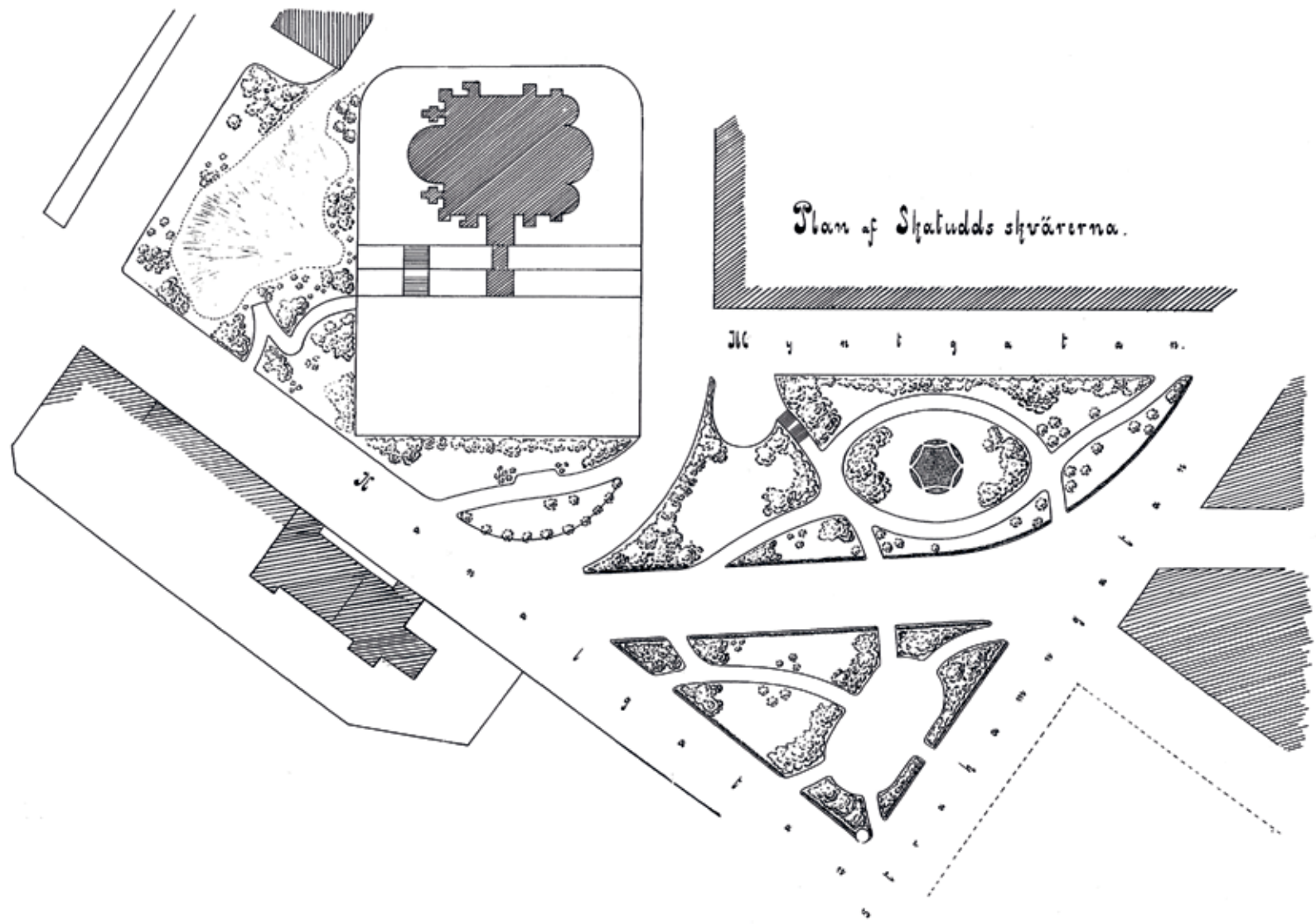

virtauksia. Ruhtinas Hermann von Pückler-Muskau oli laatinut ensimmäiset *teppich*-istutukset Muskaun linnan puutarhaan ilmeisesti 1830-luvulla. Tämä sommittelutapa tuli nopeasti suosituksi kaikkialla Euroopassa, mutta sitä pidettiin kaavamaisena ja aikansa eläneenä jo 1860-luvulla. Siitä huolimatta *teppich*-istutuksia laadittiin etenkin julkisiin puistoihin aina ensimmäisen maailmansodan aikaan saakka, niihin kohdistuneesta ankarasta kritiikistä huolimatta.⁴¹ Olsson käytti niiden sijasta perennoja ja kukkivia pensaita sekä niiden erikoismuotoja, ns. runkopuita.

Olssonin työtä ja osaamista alettiin sittemmin suuresti arvostaa, ja Helsingin julkisia puistoja ryhdyttiin pitämään esikuvallisina. Niitä esitel-

tiin suomalaisissa ja joskus ulkomaalaisissakin puutarha-alan lehdissä. Niistä ei ole kuitenkaan toistaiseksi ole laadittu mitään kattavaa esitystä, mikä vaikeuttaa Olssonin suunnitelmien yksityiskohtaisempaa vertailua kansainvälisellä tasolla.

Katajanokanpuisto kuvattuna Uspenskin katedraalin suunnalta 1900-luvun alkupuolella. Kuvassa keskellä, nykyisen leikkipaikan kohdalla on näköalatasanne, josta on auennut näkymiä puistoon ja merelle. MVKA

4. KATAJANOKANPUISTON SUUNNITTELU- JA RAKENNUSVAIHEET

Kun Katajanokan asemakaavasuunnitelmaa alettiin toteuttaa 1890-luvun puolivälissä, sai Svante Olsson Rahapajankadun eteläpuolelle rakennettavan puistikon suunnittelutehtäväkseen. Rahapajakadun eteläpuolella olevan puiston lisäksi suunniteltavana oli myös Uspenskin katedraalin muurin eteläpuolella sijaitseva istutus,⁴² myöhemmin Katajanokantorin paikalle rakennettu puistikko sekä nykyinen Kanavapuisto. Suunnittelutehtävä oli haastava, sillä puistolle varattu alue oli melko pieni ja korkeuserot puiston sisällä suuria, lisäksi suunnittelualuetta halkoivat Luotsikadun jatkeen ja Pormestarinrinteen liikenneväylät. Kaikki puistokokonaisuuden istutukset suunniteltiin ja perustettiin erikseen, kuitenkin toisiaan täydentämään ja harmoniassa toisiinsa nähden.⁴³

Katajanokan puiston, eli Rahapajankadun ja Katajanokantorin välissä sijainneen alueen järjestytyt näkyvät Olssonin laatimassa piirustuksessa⁴⁴ lähes sellaisena kuin ne myöhemmin rakennettiin. Olsson sommitteli puistikon keskelle soikean nurmialueen, jota käyttävät kiertävät. Ellipsin päässä käytäviin liittyy kaarevat polut.

Puiston korkeimmalla kohdalla oli tasanne, josta aukesi näkymiä merelle ja Tähtitorninmäelle. Tasanteelle johtavat kiviportaattat näkyvät puiston myöhemmissä piirustuksissa.⁴⁵

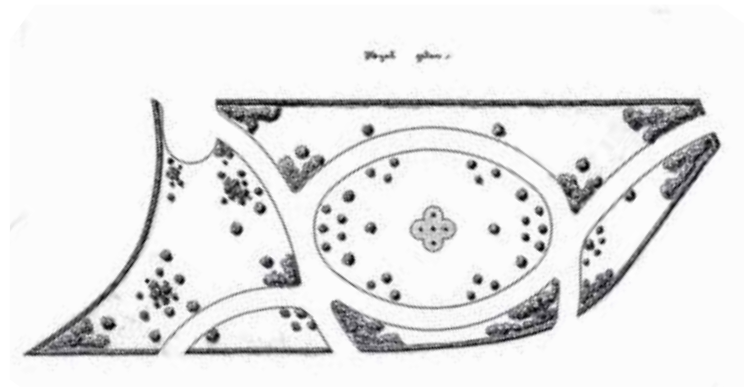
Soikean nurmisaarekkeen keskellä on pyöreä koristeistutus, jonka sisään istutettiin kuusikulmainen tähtikuvio.⁴⁶ Nurmialueen molempiin päihin on piirretty muita istutuksia, jotka valokuvien perusteella ovat olleet vapaamuotoisesti sommiteltuja puu- ja pensasryhmiä.⁴⁷ Puisto on ympäröity Luotsikadun puolella leikatulla pensasaidalla. Rahapajankadun muurin edessä on pensasistutuksia. Olssonin johtoajatuksena oli häivyttää pienen puistoalueen rajat, jotta se vaikuttaisi mahdollisimman avaralta.

Katajanokanpuiston perusosan rakentaminen aloitettiin vuonna 1897, jolloin sinne toimitettiin täyttömaata ja multaa.⁴⁸ Tasoitustyöt jatkuivat vielä kahden seuraavan vuoden ajan.⁴⁹ Vuonna 1899 Katajanokanpuiston suunnitelmat oli saatu lähes valmiiksi ja puutarhalautakunta hyväksyi Olssonin istutussuunnitelman. Istu-

Viereisellä sivulla ylhäällä: Svante Olssonin laatima päiväämätön Katajanokanpuiston ja Kanavapuiston suunnitelmapiirustus. HKR/KPOA 209

Oikealla: Katajanokanpuiston perusosan suunnitelmapiirros, ei päiväystä. HKR/ KPOA 277

Viereisellä sivulla alhaalla: Katajanokkaa Eteläsataman suunnasta kuvattuna. Vaaleiden kivirakennusten edessä näkyy Pormestarinrinne sekä tulevan Katajanokanpuiston paikka. Pormestarinrinteen reunaan istutetut lehmukset kasvavat edelleen puistossa. Valokuva Riis & Co 1880-90-lukujen vaihteen tienoilla. MVKA

tustyöt voitiin aloittaa seuraavana keväänä.⁵⁰ Ne saatiin valmiiksi vuoden 1900 toukokuussa. Puiston rakentamista varten vuodeksi 1899 varatut määrärahat eivät riittäneet, vaan sitä varten tarvittiin vielä samansuuruinen lisämääräraha.⁵¹ Puistoon istutettiin 47 puuta ja 928 pensasta. Vuonna 1900 puistoon istutettiin 3247 kesäkukkaa, pääasiassa soikean nurmialueen keskelle rakennettuun koristeistutukseen.⁵²

Hufvudstadsbladetin mukaan Katajanokan puiston nurmisoikion keskellä oli vuoden 1903 heinäkuussa ryhmä keltakukkaisia runkokrysanteemeja, joiden ympärille oli istutettu sinitäh-tösiä. Kehyksenä oli käytetty *Cineraria*-lajiketta 'Diamant' ja lehdiltään valkoisen ja vihreän kirjavia pelargoneja. Alueella oli myös punakukkaisia Begonia- ja kukonharjaryhmiä. Edelliset olivat lajiketta 'Vesuv'. Erään myöhemmän, ilmeisesti 1920-luvulta olevan luonnoksen mukaan keskiaukeamalle ehdotettiin runkoverenpisaroita lajiketta 'Göteborgskan' ja sen aluskasviksi matalaa verenpisaraa 'Lord Byron', reunukseksi toista 'Elise Hoffman'-nimistä verenpisaraa ja nauhaksi annansilmiä sekä ilmeisesti harmaata lehtikasvia (*Santolina?*).⁵³

Raitioliikenne Katajanokalle alkoi vuonna 1903 Luotiskatua pitkin.⁵⁴ 1900-luvun alussa Katajanokantoria ei enää tarvittu siihenastisessa laajuudessaan ja sen alueelle päätettiin perustaa pieni puistikko. Olsson laati paikalle kaikkiaan neljä erilaista suunnitelmaa.⁵⁵ Kolmessa suunnitelmassa sinne on sommiteltu puistokäytä-

Yllynnä: Tyhjä tontti Katajanokanpuiston paikalla vuonna 1891. Etualan rakennukset katedraalin suunnasta ovat C. Kiseleffin suunnittelema, vuonna 1880 valmistunut Rahapajankatu 1 sekä nykyisen ulkoasunsa vuonna 1915 saanut Rahapajankatu 3, ns. Florellin talo. HKMKA

Toinen ylhäältä: Näköala ikkunasta Luotiskadulta Katajanokanpuistoon. Valokuva Julius Ailio 1935. MVKA

Toinen alhaalta: Näkymä Satamakatu 2:n parvekkeelta Katajanokanpuistoon 1910-luvulla. Valokuva Eric Sundström. HKMKA

Alhaalla: 1900-luvun alun postikortissa näkyy Katajanokanpuisto istutuksineen ja istumapaikkoineen. Postileima 27.6.1906. MVKA

Valmistunut Katajanokanpuisto. Olsson suunnitteli puistoon soikean keskiaiheen kukkaryhmineen, leikattujen nummialueiden reunustavat puistokäytävät sekä monilajiset istutukset.

Keväisin puistoon tuotiin istumapaikoiksi koirunjaljapenkit. Etualalla orapihlajia. Puiston rajaa on hävytetty muun muassa Rahapajakadun muurin edessä olevilla pensasistutuksilla.

Taustalla näkyvät katedraalin tasanteelle johtavat kiviportaat sekä Pormestarinrinteen jo aiemmin istutettujen lehmusten latvukset. HKMKA

Puiston keskiaiheen kukkaryhmän istutustöitä Katajanokanpuistossa. Pyöreän istutus-

alueen keskelle sommiteltiin kasveista tähtikuvio. Valokuva Signe Brander, 1907. HKMKA

HELSINKI, Katajanokka.
HELSINGFORS, Skatudden.

Valmistunut puisto entisen Katajanokantorin paikalla. Kuvan keskellä olevalla sorapintaisella

aukiolla on hiekkalaatikko. Aukion reunoilla on paikalla edelleen kasvavia lehmuksia. Valo-

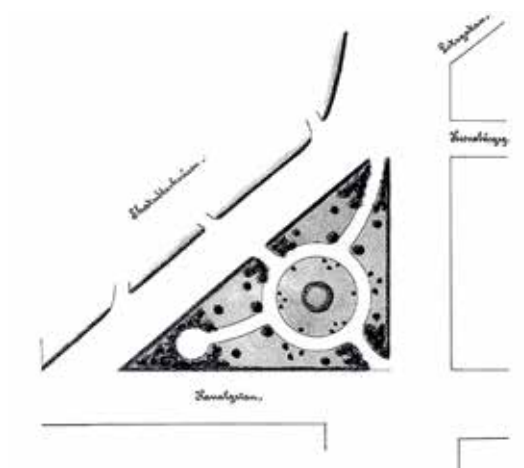
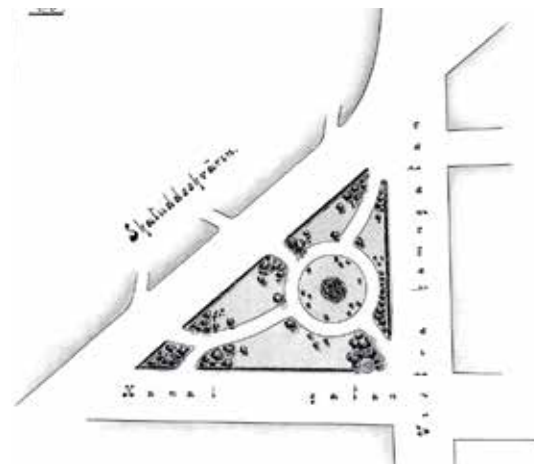
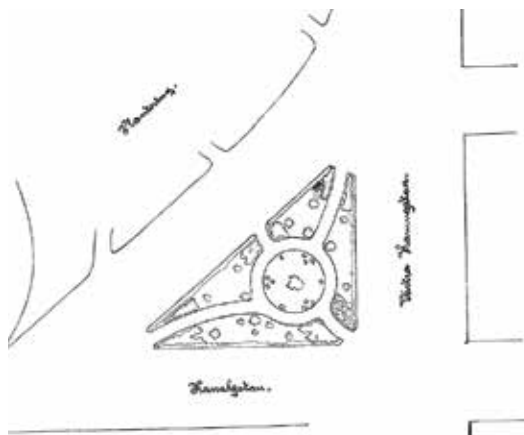
kuva M.L. Carstens, 1900-luvun alku, aikaisintaan 1906. MVKA

Kanavapuisto ja Katajanokan silta vuonna 1920. Uspenskin katedraalin tasanteella

sijainnutta ns. rauhankappelia puretaan. Kuvassa näkyvät Olssonin puistoon suunnit-

telemat istutukset. HKMKA

Olssonin laatimia päiväämättömiä suunnitelmia Katajanokantorin paikalle rakennetusta puistosta. Kolmessa suunnitelmista on käytävien

ympäröimä pyöreä nurmialue istutuksineen. Paikalle päätettiin kuitenkin rakentaa päistään pyörästetty ja istutusten rajaama aukio, jota käy-

tettiin leikkikenttänä. Oikeanpuoleisissa suunnitelmissa on Kanava- ja Satamakatuja kulmaukseen sijoitettu pyöreä pisaari. HKR/KPOA

vien rajaama pyöreä nurmialue, jonka keskellä on istutus. Yhdessä versiossa Kanava- ja Luotikatujen risteystä kohti kulkeva puistokäytävä päättyy pyöreään, istutusten reunustamaan sorakenttään, toisessa puistokäytävä haarautuu ja erottaa kolmion kärjen omaksi saarekkeeseen ja kolmannessa käytävä on linjattu suoraan puiston kulman läpi. Toteutuneessa suunnitelmassa keskialueen pyöreä nurmialue vaihtui soikeaksi, istutusten reunustamaksi sorakentäksi. Se toimi lasten leikkikenttänä ja siellä sijaitsi hiekkalaatikko, joka oli tuolloin hyvin uusi elementti.⁵⁶ Tämän puistikon rakentaminen alkoi 1904.⁵⁷ Tasoitustyöt suoritettiin keväällä 1905, ja istutustyöt tehtiin vuoden 1906 keväällä.⁵⁸

Kanavapuistossa tehtiin istutustöitä Olssonin suunnitelmien mukaan 1900-luvun alkuvuosina. Vuonna 1905 toteutettiin Uspenskin katedraalin tasanteen eteläpuolisen alueen istutus, joka oli ollut useampia vuosia huonossa kunnossa. Silloinen vanhempia puita ja pensaita kasvava alue varustettiin kevään kuluessa

suuremmaksi osaksi uudella kasvillisuudella, mutta alueelle jo viimeistään 1880-luvulla istutetut, edelleen puistossa kasvavat lehmukset säilyivät. Lisäksi istutuksen halki linjatun käytävän varrelle rakennettiin istumapaikka.⁵⁹

Vuonna 1906 jatkettiin Olssonin suunnitelmien pohjalta Kanavakadun ja Uspenskin katedraalin tasanteen välisen alueen järjestämistä. Katedraalin tasanteelle Kauppatorin suunnalta polveilevasti johtava luiskayhteys oli tehty jo pian katedraalin rakentamisen jälkeen,⁶⁰ mutta järjestelyt sen ympäristön istuttamiseksi aloitettiin vuonna 1906.⁶¹ Istutettavaksi aiotulta alueelta poistettiin ensin noin 60 sentin paksuinen kerros hiekkaa, ja sen tilalle tuotiin lantaa ja multaa ja alue kylvettiin kauralle. Istutustyöt aloitettiin seuraavana keväänä.⁶² Vuoden 1907 aikana tasoitettiin nykyisen Kanavapuiston länsiosa Kanavarannan varrella kalliorinteen alapuolella. Kalliorinteen yläpuolelle kirkkoterrassin vieressä olevaan rinteeseen kylvettiin kauraa, jotta istutustyöt saatiin viimeisteltyä seuraavana vuonna.⁶³

Victor Malmbergin veistos Vedenkantaja sijoitettiin Katajanokanpuistoon vuonna 1924. Puiston keskiosan soikean nurmialueen molempiin päihin tehtiin pyöreä istutus, joista toinen ympäröi veistosta. Taustalla Rahapajankadun muurin edessä on 1940-50-luvun vaihteessa perustettu perennapenkki. Valokuva Roos, 1950-luku. HKMKA

5. PUISTON MYÖHEMPIÄ VAIHEITA

Muutokset 1900-luvun alussa

Valmistuneen puiston ilme säilyi Olssonin suunnitelmien mukaisena aina 1950-luvulle asti. Puiston hoitotaso oli korkea 1930-luvun lopulle saakka ja sinne tehtiin runsaita monilajisia kesäkukkaistutuksia.⁶⁴ 1900-luvun alkuvuosikymmeninä puiston kalusteet vietiin talveksi varastoon, josta ne otettiin keväällä esiin, huollettiin ja jaettiin takaisin puistoihin.⁶⁵ Valokuvien perusteella Katajanokalla on ollut koivunjalkapenkkejä, mutta 1930-luvulla on joinain vuosina käytetty myös vaaleita puistosohvia.⁶⁶ Puiston käytäviä erotti nurmialueista kevyt ja matala metallilanka-aita. Katajanokantorilla olevalle leikkipaikalle asennettiin keinu ja hiekkalaatikoita 1930-luvun alussa.⁶⁷

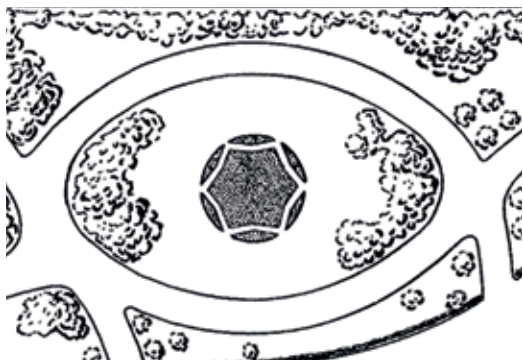
Vuonna 1924 Katajanokan puistoa varten hankittiin Viktor Malmbergin veistos ”Vedenkantaja”.⁶⁸ Taiteilija itse oli ajatellut sitä jonkun vesiaiheen äärelle, ja kaupunki suunnitteli sen vuoksi lammen rakentamista puistoon.⁶⁹ Suunnitelma kuitenkin raukesi. Todennäköisesti patsaan puistoon asentamisen aikana soikean nurmialueen istutukset jäsenneltiin uudelleen ja päätyjen korkeat puut sekä pensaat poistettiin.⁷⁰ Keski-osan koristeistutus muutettiin ja nurmialueen molempiin päihin perustettiin komeat pyöreät kesäkukkaistutukset. Nurmialuetta reunustamaan perustettiin koristeellinen istutuskuvio, joka näkyy 1930-luvun valokuvissa. Uusi veistos sijoitettiin toisen pyöreän istutusalueen keskelle.

Rahapajankatu vuonna 1912. Katua reunustaa puiston puolella puinen kaide ja korkeat istutukset. Rahapajankatu 3:een kuuluvaa rakennusta puretaan. Valokuva Signe Brander 1912. HKMKA

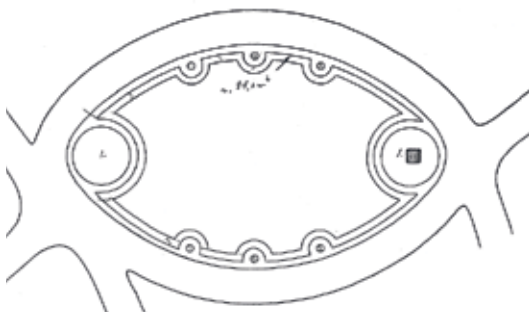

Näkymä Katajanokan puistosta etelään. Leikatut pensasaidat rajaavat puiston Luotsikadusta. Taustalla 1901 valmistunut Tulli- ja pakkahuone. Valokuva A. Rönnberg 1930-luvulla. HKMKA

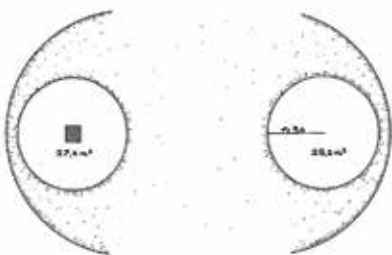

Yllä: Katajanokanpuiston hoitotaso oli korkea sotaa edeltävinä vuosikymmeninä. Komeat koristeistukset agaaveineen ovat 1920-luvun lopulta. MVKA

Yllä: Katajanokan puisto vuonna 1930. Kuvassa näkyy mm. puiston alkuperäisiä valaisinpylväitä ja vaaleita puistosohvia koirunjalapenkien sijaan. HKMKA

Vasemmalla: Katajanokanpuiston keskiosan istutusten muutoksia 1900–30-luvuilla. Ols-sonin alkuperäisessä suunnitelmassa soikean nurmialueen keskellä oli pyöreä koristeistus, jossa oli tähtikuvio. Soikion molemmissa päässä oli puu- ja pensasistutukset. Myöhemmin nurmialueen keskiosa avarrettiin ja sen molempiin päihin perustettiin pyöreät kukkapenkit ja reunoja kiertämään nauhamainen koristeistus. Viimeisimmässä, nykytilannetta vastaavassa piirroksessa nurmialueen molemmissa päässä on pyöreä istutusalue. Päiväämättömät suunnitelmapiirroksot HKR/KPO 209, 1034 ja 1035

Sota-aika ja sen jälkeiset vuodet

Helsingin puistot – Katajanokan puistikot mukaan luettuina – kokivat kovia talvi- ja jatkosodan aikana. Niukkojen määrärahojen, työvoiman säännöstelyn ja tarveaineiden puutteen takia puistot ja istutukset jäivät vähäiselle hoidolle.⁷¹ Pommitukset ja sotavuosien kylmät talvet tuhosivat puistojen istutuksia, ja paikkausistutuksia päästiin suorittamaan hyvin vähän.⁷² Vuoden 1940 talvella paleltui lähes kolmannes kaupungin pensasaidoista, eivätkä Katajanokan puiston pensasaidatkaan todennäköisesti säästyneet tuhoilta. Puistikoihin tehtiin suojakaivantoja yleisiksi väestönsuojiksi ja kaivantojen takia puistojen kukkaryhmiä jouduttiin poistamaan. Myös Katajanokan puistoon, keskeisimmän nurmialueen kohdalle kaivettiin suojakaivantoja vuonna 1939.⁷³

Sodan jälkeen v. 1945 suojakaivannot purettiin ja täydennysistutuksia päästiin taas tekemään. Katajanokan puistikko kuului niihin puistoihin, joissa istutuksia tehtiin eniten.⁷⁴ Sodan jälkeen puistoon istutettiin erilaisia koivuja, kaiken kaikkiaan 21 kappaletta vuosina 1946–47 ja lisäksi neljä vuonna 1951.

1940–50-lukujen vaihteessa tehtiin suunnitelma Satama- ja Kanavakatujen kulmauksen leikkikentästä.⁷⁵ Suunnitelmassa Olssonin

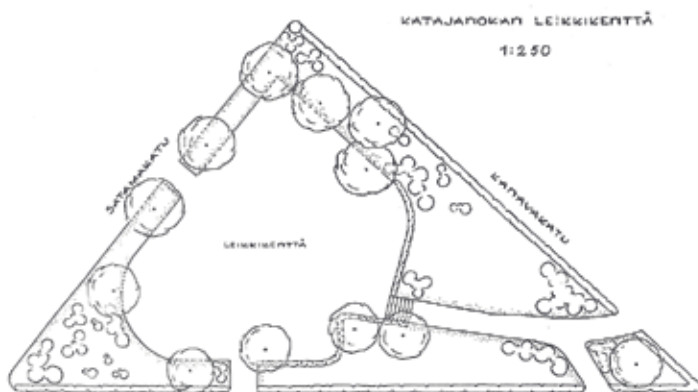
Yllä: Sodan aikana Katajanokanpuiston keskiosiin kaivettiin suojakaivantoja. Valokuva vuodelta 1939. MVKA

Keskellä: Kanavapuisto Mariankadulta nähtynä. Toisin kuin nykyään, Kanavapuiston mutkittelleen luiskan alkupäässä ei ole tiheitä istutuksia vaan sen ympäristö on avoin. Puistossa on kookkaita pensaita vuosisadan alusta. Valokuva Börje Dilén, 1953. HKMKA.

Alhaalla: Lapset leikkivät kiviportaiden päässä olevalla tasanteella ja naiset istuvat koivunjalkapenkeillä 1950-luvun kuvassa. Perennat ovat täydessä kukassa ja niiden joukkoon on istutettu myös nuori koivu. Valokuva Roos. HKMKA

Yllä: Viistokuva Luotsikadulle ja Katajanokanpuistoon todennäköisesti 1930-luvulla. MVKA

Leikkikentän suunnitelmapiiustus nykyisen koirapuiston paikalle noin 1950. HKR/KPOA 211

Näkymä Kanavakadulta kohti vuonna 1940 valmistunutta Keskon taloa. Etualalla on nykyisen koirapuiston paikka, jossa oli aiemmin leikkipaikka. Pensasaitojen rajaamassa puistossa näkyy hiekkalaatikko ja kiipeilyteline. Valokuva H. Havas. HKMKA

ajalta peräisin olevaa leikkikenttää on laajennettu, kenttä on osittain reunustettu tukimuurilla ja kentälle johtavan käytävän päähän on rakennettu portaat. Alkuperäisen puistosommitelman vanhat lehmukset on säilytetty, samoin kolmion länsikärjen käytävalinjaukset. Muista kulmista on kentälle johtaneet käytävät poistettu ja Satamakadulle ja Luotsikadulle on avattu uudet kulkuväylät. Puistoa ympäröivät pensasaidat on säilytetty, ainoastaan Satamakadun puoleisesta reunasta ne on poistettu. Suunnitelma toteutettiin Bengt Schalinin ollessa kaupunginpuutarhurina,⁷⁶ mutta tarkkaa tietoa toteuttamisajankohdasta ei ole säilynyt. Istutusluetteloiden perusteella vuosi saattaisi olla 1949, jolloin puistoon tehtiin poikkeuksellisen paljon istutustöitä. Samaan aikaan uuden leikkikentän rakentamisen kanssa perustettiin Rahapajankatua reunustavan kivimuurin viereen suuri perennapenkki. Lippakioski rakennettiin puistoon 1940–50-lukujen vaihteessa Hilding Ekelundin suunnitelmien mukaan.

Puiston peruskorjaus 1970-luvulla

Vuosina 1971–72 järjestetyn asemakaavakilpailun⁷⁷ pohjalta tehtyjen muutosten seurauksena Katajanokan puistikoiden välissä ollut Luotsikadun jatke poistettiin vuonna 1977⁷⁸ ja kadun eteläpuolella ollut kolmiopuisto liitettiin osaksi puistoa. Raitiovaunut siirtyivät liikennöimään Kanavakatua, josta kiskot kääntyivät Satamakadun kautta Luotsikadulle. Poistetun Luotsikadun jatkeen paikalle rakennettiin samansuuntainen asfalttipäällysteinen puistokäytävä. Ratkaisu muutti erilliset puiston osat yhtenäiseksi alueeksi. Kun vielä aiemmin ajoväylänä ollut Pormestarinrinne poistettiin, liittyi myös Uspenskin katedraalin eteläpuoleinen puistikko tiiviimmin puistokokonaisuuteen.

Lars Liljeforsin laati Katajanokanpuiston kunnostussuunnitelman, joka toteutettiin vuosina 1978–79. Mahdollisesti kaupungin rahapulan vuoksi Liljefors joutui kuitenkin yksinkertaistamaan alkuperäisiä suunnitelmiaan. Liljefors on sommitellut puiston keskiosan soikean nurmialueen päissä olevien

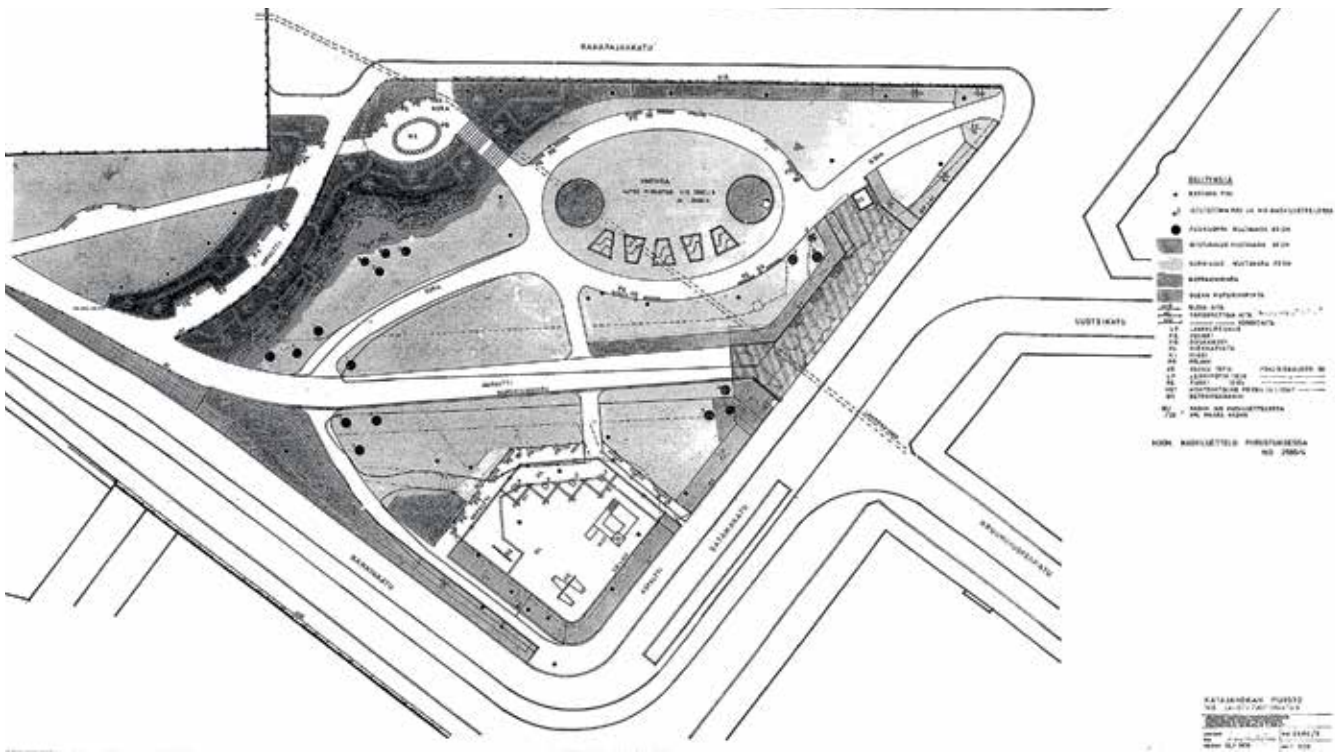
1950-luvun lopulla Kanavapuistossa mutkitteli kivetty luiska, jossa ei nykyisestä poiketen ollut askelmia. Metallikaide oli asennettu luiskan keskelle. Viralliselta kulkureitiltä on jo tuolloin poikennut oikopolku Kanavapuiston kalliorinteelle. Valokuva C. Grünberg, 30.5.1959. HKMKA

Katajanokanpuiston halkaisevaa katulinjaa poistetaan. Valokuva Erkki Salmela, 1977. HKMKA

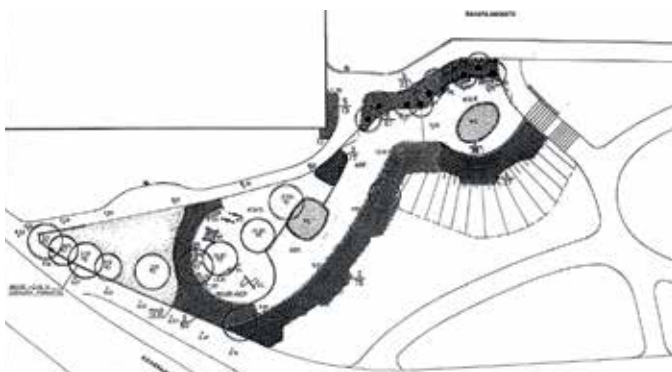
1970-luvun lopun leikkipuisto Katajanokan puistossa. Lapset kiipeilevät leikkilinjalla nykyisen koirapuiston paikalla. Valokuva Erkki Salmela 1978. HKMKA

Katulinjojen poistamisen jälkeen Katajanokanpuistosta muodostui yhtenäinen, kol-

mion muotoinen puisto. Puutarha-arkkitehti Lars Liljefors suunnitteli puiston kunnostuk-

sen. HKR/KPOA 2580

1980-luvun suunnitelmapiiirros nykyisestä leikkipuistosta. HKR/KPOA 3167

pyöreiden istutusalueiden väliin puolisuunnikkaan muotoiset kukkapenkit, joita ei todennäköisesti koskaan toteutettu. Puiston Rahapajankadun puoleisessa reunassa 1950-luvun perennapenkki on ehdotettu poistettavaksi ja tilalla on koko muurin mittainen pensasistutus. Perennapenkki kuitenkin säilytettiin paikallaan.

Kanava- ja Satamakatuojen kulmauksessa on aidattu ja pensasistutuksilla rajattu leikkipuisto. Leikkipuistoa sivuaa Kanavakadun suuntainen uusi puistokäytävä. Myös entisen Pormesta-

rinrinteen ajoväylän kohdalla on uusi asfalttipäällysteinen puistokäytävä, jonka varrella on monilajiset istutukset sekä kaksi levennystä penkeille. Tien reunamuuri on jätetty puistoon ja se on peitetty pensasistutuksilla. Uuden puistokäytävän itäpuolelle on suunniteltu noppakivipintainen oleskelualue, jonka reunalla on perennaisistutuksia. Oleskelualueita ja perennaisistutuksia ei lopulta toteutettu. Liljeforsin peruja on Satamakadun varressa oleva, noppakivetty aukio, joka ylettyy lippakioskille saakka.⁷⁹

1980-luvun muutokset

1980-luvulla Liljeforsin suunnittelema leikkipaikka siirrettiin meluisasta ja liikenneväyliä lähellä olevasta puiston kulmauksesta suojaisempaan paikkaan lähemmäksi Uspenskin katedraalia. Entinen leikkipaikka muutettiin koira-aitaukseksi. Terttu Hilli laatimat uuden kaksiosaisen leikkipaikan suunnitelmat ovat vuodelta 1982.⁸⁰ Uusi leikkipaikka ja sitä ympäröivät istutukset tehtiin näiden suunnitelmien mukaan Olssonin alkuperäisessä suunnitelmassa olevan katselutasanteen sekä entisen Pormestarinrinteen tielinjauksen kohdalle.

Katajanokalta, Tove Jansson 1942. HKMKA

Katajanokanpuistosta Tove Janssonin puistoksi

Katajanokanpuiston nimi muutettiin Tove Janssonin puistoksi 9.8.2014, jolloin taiteilijan syntymästä oli kulunut 100 vuotta. Aloitteen nimenmuutoksesta teki apulaiskaupunginjohtaja, silloinen valtuutettu Anni Sinnemäki yhdessä 62 muun valtuutetun kanssa. Aikaisemmin puiston nimenmuutosta oli esittänyt Katajanokkaseura ry⁸¹ sekä Tove Jansson -seura ry.⁸² Jo vuonna 2002 Tove Janssonin nimi oli hyväksytty Helsingin nk. nimipankkiin käytettäväksi kaupungin nimistössä heti sopivan kohteen löydyttyä. Kaupunginhallitus katsoi nimenmuutosta tehdessään, että ”*Helsingin kaupunki on näin toteuttanut merkittävän ja hienon kunnianosoituksen rakastetun taiteilijan muistamiseksi*”.⁸³

Katajanokan puiston sopivuutta Tove Janssonin nimikkopuistoksi perusteltiin sen tiiviillä liittymisellä taiteilijan lapsuuteen ja nuoruuteen. Lisäksi nimikkopuisto haluttiin paikkaan, jossa kansainvälisesti tunnetun taiteilijan puisto olisi helposti saavutettavissa myös turisteille. Nimenmuutosta tuki myös se, ettei Katajanokanpuisto ollut enää kaupunginosan ainoa viheralue eikä puiston nimi ollut kovin tunnettu.

Katajanokkaseura ry istutti yhteistyössä rakennusviraston kanssa puistoon muistosyreenin Janssonin 100-vuotissyntymäpäivänä 9.8.2014.⁸⁴ Syreeni (*Syringa vulgaris* 'Alba') on rinteessä Uspenskin katedraalia kohti johtavien vanhojen kiviportaiden vieressä.

Tove Janssonin puiston nykytila. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Kantakartta © Kaupunkimittausosasto, Helsinki 2015.

6. PUISTON NYKYTILA

Puiston liittyminen ympäristöön ja paikan yleinen topografia

Saavuttaessa Katajanokalle Kanavakatua pitkin, jää Tove Janssonin puisto kadun vasemmalle puolelle. Kanavakadulla on runsaasti liikennettä ja raitiovaunut 4 ja 4T liikennöivät katua pitkin Katajanokalle. Kanavakadun varressa on koko puiston pituudelta jalkakäytävä.

Kaakon suunnalta puisto rajautuu Satamakatuun. Raitiovaunut kääntyvät Kanavakadulta Satamakadulle, josta ne jatkavat Luotsikadulle. Satamakadulla, lähellä puiston eteläisintä kulmaa, on raitiovaunupysäkki. Satamakadun varressa on noppakivetty aukio ja 1950-luvun tyylinen, nykyisin kesäkahvilana käytetty lippakioski.

Pohjoisessa puisto rajautuu Rahapajankatuun, joka on puiston tasoa selvästi ylempänä. Rahapajankadun tiivis julkisivujen rivi muodostaa taustan puiston pohjoisosalle. Kadulla on kadunvarsipysäköintiä ja sitä pitkin pääsee ajamaan Uspenskin katedraalin tasanteelle, jossa on pysäköintialue.

Uspenskin katedraalin jalustan muurit ovat merkittävä puistoa rajaava elementti. Katedraalin tasanteelta on näkymä Kauppatorin suuntaan sekä kohti Pohjoisrantaa. Alueen korkeimmalla kohdalla sijaitseva katedraali näkyy puistoon ja monet turistit valokuvaavat katedraalia alhaalta puiston suunnasta. Luotsikadun suuntainen

puistokäytävä kulkee puiston läpi ja on jalankulkijoiden ahkerasti käyttämä reitti.

Katedraalin länsipuolella jyrkässä rinteessä oleva Kanavapuisto rajautuu katedraalin muuriin ja Kanavakatuun. Kanavakadun varressa osa puistosta on lohkaistu pysäköintipaikoiksi. Kanavapuiston pohjoisessa kulmauksessa on sisäänkäynti maanalaisiin tiloihin, jotka levittäytyvät laajalle alueelle katedraalin ja puiston alle.

Tove Janssonin puiston ja Kanavapuiston välillä ei ole suoraa yhteyttä puiston sisällä, vaan puistosta toiseen siirrytään joko Kanavakadun varressa kulkevaa jalkakäytävää pitkin tai Uspenskin katedraalin tasanteen kautta. Puistojen välillä ei ole myöskään näköyhteyttä. Korkeuserot koko tarkastelualueella ovat hyvin vaihtelevat, mikä saa puiston vaikuttamaan todellista suuremmalta. Kanavakadun varteen rakennetut julkiset rakennukset ovat peittäneet puistosta alkujaan auenneen merinäköymän etelän suuntaan ja puiston merellisyyden tuntu on huomattavasti vähentynyt.

Ylhäällä: Tove Janssonin puiston halki kulkee asfalttikäytävä entisen Luotsikadun jatkeen kohdalla. Käytävä on suosittu kulkuväylä puiston läpi. Vasemmalla nurmikolla kasvava pensas on harvinainen ja arvokkaaksi luokiteltu kurtturuusu. ML

Vasemmalla: Puiston ydinosaan tilasommitelma ja käytävien linjaukset ovat säilyneet pääpiirteissään Olssonin suunnitelmien mukaisessa asussa. Soikean nurmialueen päissä on pyöreät ryhmäruusuistutukset. Rahapajan puoleiselta reunalta puistoa rajaava kivimuuri sekä rakennusten edustavat julkisivut ovat peräisin 1800-luvun lopulta. KT

Kanava- ja Satamakatuojen kulmauksessa olevaa koira-aitausta ympäröi metalliverkkoaita. Pui-

ton alkuperäisten, yli satavuotiaiden lehmusten sijainnista on hahmotettavissa Olssonin suun-

nitelman soikean alueen reunat puiston eteläosassa. Taustalla raitiovaunupysäkki. KT

Tilasommitelman yleispiirteet

Puiston tilasommitelma sai nykyisen muotonsa ja laajuutensa 1970-luvun lopulla, kun alueen erillisiin puistikoihin jakaneet katulinjat poistettiin ja raitiotielinja siirrettiin uuden asema-kaavan mukaisesti Kanavakadulle. Tove Janssonin puistosta muodostui nykyisen kaltainen, yhtenäinen kolmionmuotoinen viheralue. Puisto on edelleen jakautunut eri tiloihin kasvillisuuden, aitojen ja maastonmuotojen avulla.

Puiston tilallinen ydinosa on Olssonin ajoilta säilynyt avoin soikea nurmisaareke, sitä kiertävät sorakäytävät ja reunustavat istutukset. Nurmi-alueen päissä on pyöreät istutusalueet, joista toinen kehystää Vedenkantaja-patsasta. Puiston ydinosa on suosittu oleskelu- ja kohtaamispaikka.

Entinen Katajanokan tori, nykyinen koira-aitaus, erottuu edelleen hieman muusta puistosta erillisenä kolmion muotoisena tilana. Koira-aitaus on länsipäädystään pengerreretty rinteeseen liuskekivimuurilla. Vanhat lehmukset muodostavat koira-aitaukselle varjostavan lehväkaton.

Ylempänä puiston länsiosissa, Uspenskin katedraalin tasanteen tukimuurin alapuolella on kaksi-osainen aidattu leikkipaikka, jonka tiheät pensastutukset erottavat tilallisesti muusta puistosta. Leikkipaikalta ei avaudu näkymiä alemmas puistoon, ja pensaikko tekee siitä varjoisan.

Kanavapuistosta avautuu näköala Kauppatorille. Kirkon tasanteelta aukeaa näkymiä, mutta niiden eteen on kasvanut puita ja vesakkoa.

Käytävät, rakenteet ja kalusteet

Puiston alkujaan sorapintaiset käytävät ovat nykyään kivituhka- tai asfalttipäällysteisiä. Viistoon puiston läpi kulkee leveä asfalttipäällysteinen käytävä, joka liittyy Kanavakadun suuntaiseen, leikkipaikan kohdalla Kanavakadun jalkakäytäväksi muuttuvaan asfalttikäytävään. Lippakioskin ympäristössä ja Satamakadun varrella on noppakiveystä. Käytävien pinnoitteet ovat peräisin 1970-luvun kunnostuksesta.

Näkymä Katajanokan sillalta kohti Kanavapuistoa. Puiston edustalla on pysäköintialue. Kuvassa vasemmalla maanalaisten tilojen sisäänkäynti. KT

Kadunvarsipysäköintiä Rahapajankadulla, jota pitkin ajetaan Uspenskin katedraalille. Puiston kasvillisuus tekee kadusta vehreän. KT

Kanavakadun varressa kulkeva jalkakäytävä. Tällä kohtaa puiston julkisivua leimaavat vaihtelevat kivimuurit, pengerruiskat ja kalli-oleikkaukset. KT

Nykyiseltä leikkipaikalta ei avaudu näkymiä muualle puistoon. Tiheät monilajiset istutukset on tehty 1980-luvulla. KT

Kanavapuiston mutkitteleva porrasluiska. Oikealla rinteeseen muodostunut oikopolku, jonka reunalla on vanhoja syreenejä. Taustalla keskellä on iäkäs tatarivaahtera. KT

Koira-aitausta reunustaa mahdollisesti 1950-luvulta peräisin oleva liuskekivimuuri. Säilyneet portaat eivät enää nykyään johda mihinkään. KT

Leikkivälineitä puiston ylätasanteen leikkipaikalla. Kuvan lehmuksset ovat olleet Pormestarinrinteen katupuita. KT

Leikkipaikalle on asennettu vuoden 2015 lopulla muumiteemainen leikkikatos. ER

Puiston sisällä käytävät rajautuvat nurmialueisiin pääosin ilman reunakiveystä, poikkeuksena koilliskulman kivituhkakäytävää reunustavat betoniset reunakivet. Samanlaiset reunakivet rajaavat puistoa Satamakadun puolelta koira-aitaukselle saakka, missä reunakivet vaihtuvat graniittisiksi. Puiston reunakivet ovat peräisin 1970-luvun kunnostuksesta tai sen jälkeiseltä ajalta.

Paikoitellen nurmialueille on tallautunut oikopolkuja. Yksi polku kulkee Kruunuvuorekadun jatkeena ja liittyy puiston keskiosaa kiertävään käytävään, toinen on syntynyt Kanavapuistoon porrasluiskan viereen jyrkkään rinteeseen, jossa virallisen kulkuväylän alkupää jää piiloon Kauppatorin suunnasta lähestyessä.

Puistossa on säilynyt alkuperäisiä kivirakenteita. Rahapajankadulta puistoon johtavat kivi-

portaat ovat alkuperäiset, tosin käsijohteet ja portaiden molemmin puolin olevat asfalttikourut on lisätty myöhemmin. Rahapajankadun 1870-luvulla rakennettu kivimuuri reunustaa puiston vanhinta osaa ja sen päälle on asennettu rakennusviraston ”Arkkitehti”-antiikkikaide. Aiemmin puiston läpi kulkeneen Pormestarinrinteen pengermuuri ja entisen näköalapaikan tukimuuri ovat säilyneet osittain ja ovat nykyään kasvillisuuden peittämiä. Kanavapuiston Kanavakadulta katedraalin tasanteelle johtaa mutkitteleva porrasluiska, joka on pinnoitettu noppakivillä. Porrasaskelmat ovat graniittia.

Koira-aitausta reunustaa 1950-luvulta peräisin oleva liuskekivipintainen tukimuuri ja sen päädyssä on liuskekiviportaat. Portaiden päästä lähtenyt käytävä on poistettu. Koira-aitauksen

ympärillä on 1970-luvulta peräisin oleva, ränstynneen oloinen metalliverkkoaita, joka on nykyisen ohjeistuksen mukaan liian matala.

Leikkipuistossa on 1980-luvulta peräisin olevia leikkivälineitä, kaksi pöllireunaista hiekkalaatikkoa ja vuonna 2015 asennettu muumi-temainen leikkikatos. Leikkipuistoa ympäröi metalliverkkoaita.

Puiston Satamakadun puoleisella laidalla on lippakioski 1940–50-lukujen vaihteesta, jossa toimii kesäisin kahvila. Kioskin takana on puinen myyntitiski, jonka yläpuolelle on pystytetty metallirunkoinen markiisi.

Puiston alkuperäiseen kalustukseen on kuulunut koivunjalkapenkit ja samaa mallia käytetään puistossa nykyäänkin. Roska-astiat ovat HKR mallia ”City” ja ne on sijoitettu penkkien läheisyyteen. Puiston läpi kulkevan asfalttikäytävän varrella on puinen nimitolppa. Puiston länsiosan alla on maanalaisia tiloja, joihin liittyvät maanpäälliset rakenteet näkyvät puistossa.

Puiston läpi kulkeva asfalttikäytävä on valaistu 1980-luvun pylväisvalaisimilla. Leikkipaikalla on riippuvalaistus, joka on kiinnitetty alkupe- räisiin metalliristikopylväisiin. Leikkipaikalta Kanavakadulle kulkevan käytävän varrella on säilynyt alkuperäinen 1900-luvun alun puisto- valaisin ja sen vieressä on alkuperäistä tyyliä jäljittelevä uudempi valaisin.

Kasvillisuus

Puistossa on säilynyt alkuperäisen puistosuunnitelman vanhoja, yli satavuotiaita lehmuksia. Pormestarinrinteen entisen kadun varren lehmukset on istutettu jo ennen itse puiston rakentamista.⁸⁵ Puut ovat liittyneet Uspenskin katedraalin eteen rakennettuun puistikkoon, jonka istutuksia täydennettiin Katajanokanpuiston rakentamisen yhteydessä Olssonin suunnitelmien mukaan. Lehmukset ovat todennäköisesti olleet Pormestarinrinteen katupuita. Myös nykyisen koira-aitauksen kohdalla on

Puiston ydinosa on puiston hiljaisiin alue ja suosittu oleskelupaikka. Etualalla on Vedenkantaja-

veistos sekä samaa mallia kaikkialla puistossa olevat penkki ja roska-astia. Taustalla keltainen

lippakioski, alkuperäisiä syreeniä ja puistolle luonteenomaisia vanhoja koivuja. KT

puiston alkuperäisiä lehmuksia, jotka on istutettu vuonna 1905–06 reunustamaan Olssonin suunnittelemaa soikeaa aukiota. Puistossa kasvaa vanhoja koivuja, joista suurin osa on istutettu sodan jälkeen vuosina 1946–47 ja vuonna 1951.⁸⁶ Vielä vanhempi on Rahapajankadun suuntaan johtavien kiviportaiden vieressä kasvava koivu, joka näkyy isona puuna jo 1950-luvun alun valokuvassa.⁸⁷

Puiston ydinalueen nurmialuetta kiertävän käytävän ulkolaidoilla sekä Kanavapuistossa porrasluiskan molemmin puolin on puiston alkuperäisiä iäkkäitä syreenejä. Syreeneissä on mm. vanhoja unkarinsyreenityyppisiä pensaita (*Syringa josiakea*) ja tunnistettu jalosyreeneilajike 'Michel Buchner' Uspenskin katedraalin alapuolella. Kanavapuistossa ja Rahapajankadun eteläpuolella on suuret tataarivaahterat (*Acer tataricum*), jotka ovat tyyppillistä Helsingin 1900-luvun vaihteen lajistoa. Puiston keskiosista kohti Kanavakatua johtavan käytävän varrella kasvaa tunnistamaton kerrottukukkainen kurturuusu, joka on ainoa yksilö Helsingissä.

Puiston keskeinen koristeistutusaihe soikeassa nurmisaarekkeessa on muuttanut muotoaan useaan otteeseen. Koristeistutukseen tehtiin muutoksia jo Olssonin toimesta ja 1930-luvun jälkeen istutusalueet ovat muuttuneet aina vain yksinkertaisimmiksi. Nykyään nurmialueen molemmissa päissä on pyöreä istutusalue, johon on istutettu ryhmäruusuja. Rahapajankadun suuntaisen muurin edustalla on 1950-luvulla perustettu perennapenkki.

Puiston tunnusomainen piirre oli pitkään sitä reunustanut leikattu orapihlaja-aita, joka on nykyään kokonaan hävinnyt. Pensasaita näkyy vielä 1950-luvulla kolmiopuistoon tehdyssä leikkikenttäsuunnitelmassa muualla paitsi Sata-makadun puoleisella sivulla. Pensasaidoista luovuttiin kokonaan 1970-luvulla kun Lars Liljefors laati puistoon uuden istutussuunnitelman. Liljefors on valinnut puistoon istutettavaksi orapihlajia, esimerkiksi Luotsikadun jatkeen tilalle rakennettua puistokäytävää reunusta-

Uspenskin katedraalin eteläpuolella, puistokäytävän varrella olevan istumapaikan takana kasvaa komeasti kukkiva jalosyreeni 'Michel Buchner'. ST

lähäs tataarivaahtera (*Acer tataricum*) syysväreissä puiston Rahapajankadun puoleisella reunalla. KT

Skillat kukkivat Tove Janssonin puistossa vappuna 2013. ER

maan on suunniteltu orapihlajaistutus, mutta sitä ei leikattu. Paikalla on edelleen kookkaita orapihlajia, jotka vaikuttavat iältään vanhoilta ollakseen 1970-luvulla istutettuja. Niiden paikka on kuitenkin entisen Luotsikadun kohdalla, jossa ei ennen 1970-luvulla toteutettua kadun purkamista voinut olla kasvillisuutta. Orapihlajien vanhemman iän voisi selittää vain se, että ne on siirretty nykyiselle paikalleen muualta puistosta pensasaitojen poistamisen yhteydessä, mutta asiasta ei ole mainintaa Liljeforsin istutussuunnitelmassa.

Osa puiston puista on huonokuntoisia. Paikoin puissa on jyrkkiä oksakulmia, jotka saattavat aiheuttaa riskin puiston käyttäjille. Kaikkia kylvetyneitä puita ei ole poistettu ja ne ovat saaneet kasvaa suuriksi. Esimerkiksi koira-aitauksen reunalla alkuperäisten lehmusten seassa kasvaa kookas kylvetyntynyt vaahtera. Uspenskin katedraalin muurit ovat osittain vesakoituneet ja siellä täällä muurista kasvaa nuoria koivuja.

Puiston säilyneisyys

Tove Janssonin puistoon on tehty vuosikymmenten aikana useampia muutostöitä. Suurimmat muutokset tapahtuivat 1970-luvun lopun peruskorjauksessa, jolloin puisto sai nykyisen muotonsa yhtenäisenä kolmiopuistona, johon Uspenskin katedraalin muureja reunustavat puistoalueet liittyvät.

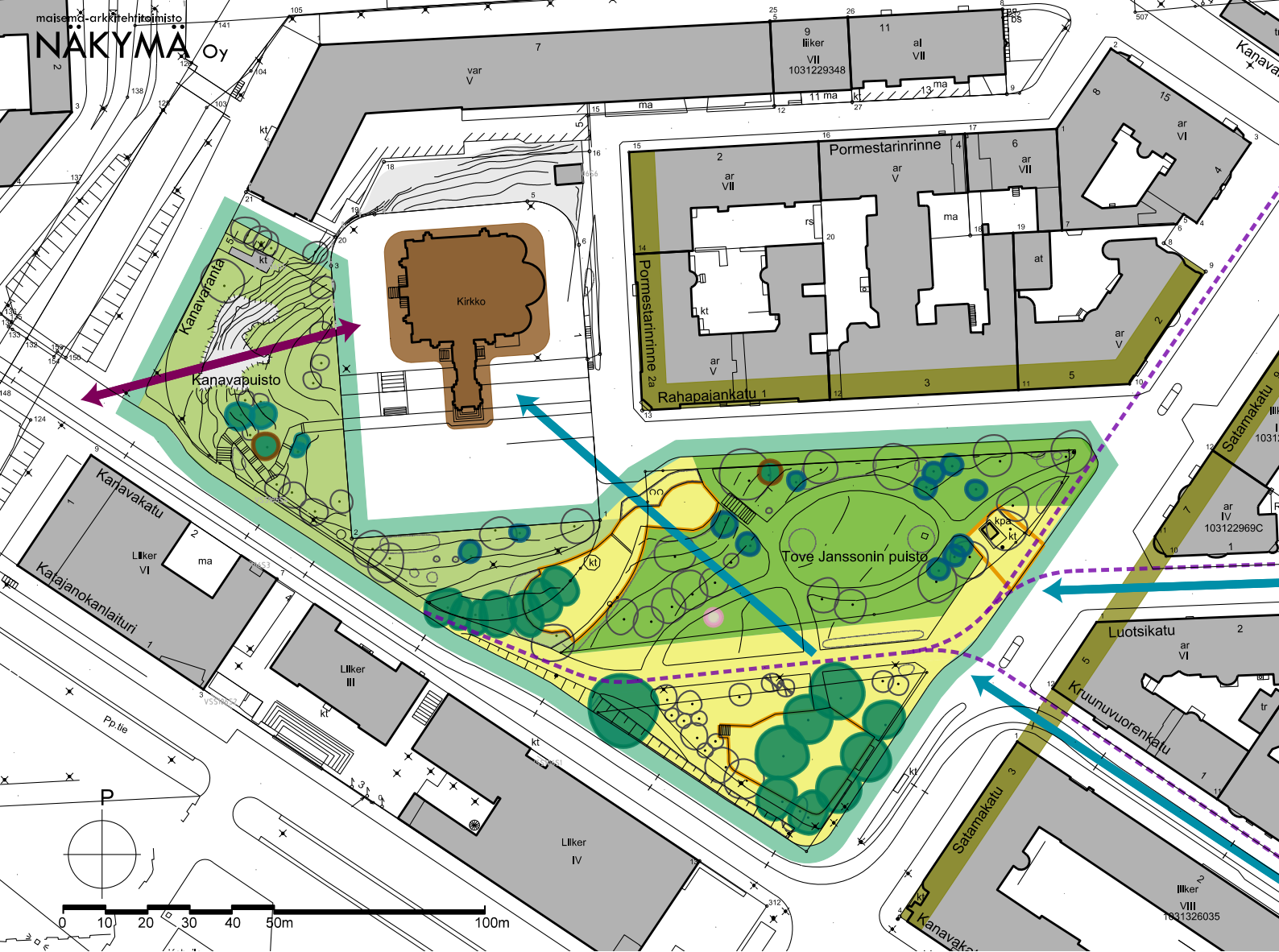
Puiston vanhan osan tilallinen perusrunko on säilynyt alkuperäisessä 1900-luvun alun asuunsa. Puistokäytävien rajaama soikea nurmialue on alkuperäisen muotoinen, mutta sen koristeistutukset ovat vuosien saatossa yksinkertaistuneet. Ornamenttimaiset ja monilajisista istutuksista on nykyään jäljellä enää kaksi pyöreää aluetta, joissa on yksilajiset jaloruusuistutukset.

Nykyisen koira-aitauksen kohdalla oleva kolmiopuistikko on järjestelty useaan otteeseen uudelleen sekä toiminnoiltaan että tilahahmoltaan. Alkuperäisestä sommitelmasta on kuitenkin säilynyt Olssonin suunnittelemaa

kenttää reunustaneet lehmukset. Liuskekivi-muuri on 1950-luvun leikkipaikan peruja ja 1980-luvulla koira-aitaus rakennettiin leikkipaikan kohdalle olemassa olevia rakenteita hyödyntäen.

Puiston ylätasanteesta on jäljellä vain sitä reunustava alkuperäinen muuri. Tasanteelle 1980-luvulla rakennettu leikkipaikka on aikaisempaa tilaa suljetumpi sekä Rahapajankadun että puiston suuntaan. Tasanteelta puistoon ja sen ulkopuolelle aiemmin auenneet näkymät ovat sulkeutuneet.

Merkittävässä roolissa olleet, puistoa reunustaneet orapihlaja-aidat on poistettu ja näin ollen puiston kadulle aukeavat julkisivut ovat voimakkaasti muuttuneet. Satamakadun varrelle rakennettu noppakivetty aukio avaa puistoa alkupe- räisestä poiketen kadun suuntaan.

ARVOT

Katajanokan puisto ja Kanavapuisto (jatkossa puisto) ovat osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä Katajanokan alueella (RKY). Kohde on ominaispiirteensä säilyttänyt 1800-1900-luvun vaihteen puisto. Se sijaitsee kaupunkirakenteessa merkittävällä paikalla Uspenskin katedraalin rinteellä. Itse puisto alati vaihtuvine väreineen ja muotoineen on erittäin tärkeä visuaalinen, virkistysellinen ja kaupunkikuvaa rikastuttava elementti Katajanokalla. Se on Katajanokan kaupunginosan merkittävin puisto.

- Historiallinen puistoalue muodostaa tiiviin kaupunginosan vihreän sisäkäynnin.
- Puiston täyteen mittaansa kasvaneet puut tekevät Satama- ja Kanavakadusta vehreät.
- Kivisen kaupunginosan identiteettiä vahvistava kohde.

- Puiston pohjoisosan nykyinen tilallinen hahmo ja käytäväjärjestelmä perustuvat arvostetun puistosuunnittelijan, Helsingin ensimmäisen kaupunginpuutarhurin Svante Olssonin 1890-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa toteutettuun sommitelmaan, joka edustaa aikakauden suunnitteluihanteita.
- Puiston alusta asti ylläpidetty kesäkukkaistutus patsaineen on Helsingin kaupunkipuistojen historiaa kuvaava nähtävyys ja potentiaalinen teemamatkailukohde.
- Puistoa reunustaa alkuperäinen 1800-luvun kivimuri Rahapajankadun reunassa.

- Puiston kaupunkikuvallista merkitystä korostaa sen asema alueen maamerkin Uspenskin katedraalin ympäristönä.
- Puisto on tärkeä kehys kirkolle ja toimii sille eräänlaisena vihreänä jalustana.

- Puiston eniten muuttuneet, toiminnalliset alueet - leikkipaikka, koirapuisto ja lippakioskin ympäristö - voidaan katsoa lisänsä puiston käyttöarvoa.

- Puiston ympäröimä Uspenskin katedraali on nykyään tärkeä nähtävyys Helsingissä.

- 1900-luvun alun kaupunkipuistokokonaisuus, joka rajautuu idässä samalta aikakaudelta peräisin olevaan, 1900-luvun jugend-kortteleiden muodostamaan kaupunkitiilaa ja pohjoisessa Rahapajankadun rakennusten muodostamaan 1800-luvun lopun edustavaan miljöökkonaisuuteen. Puisto on kaavoitettu tähän saumakohtaan luomaan tilaa ja avaruutta.
- Ympäröivät asuin- ja liikerakennukset ovat rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita.

- Puistoon liittyvät kalliot antavat sille kaikkina vuodenaikoina tiettyä jylhyttä. Ne liittyvät sen myös nimenomaan Helsingin topografiaan ja peruskallioon, mitä ei ole koettavissa monenkaan muun maan puistoissa.

- Ainutlaatuinen näkymä Kauppatorilta Uspenskin katedraalille, jota puistoalue kehystää.
- Alue liittyy kiinteästi Kauppatorin, Esplanadin ja Kruununhaan kaupunginosan valtakunnallisesti merkittäviin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin.

- Puisto sijaitsee Katajanokan katunäkymien päätteessä.
- Puistosta aukeaa näkymiä Uspenskin katedraalille.

- Asukkaiden suosima jalankulkureitti.

- 1890-1900-luvulta periytyvät lehmukset, syreenipensaat ja tataarivaahterat.

- Kasvilajistollisesti erityisen arvokas ruusuyskilö

7. PUISTOALUEEN ARVOT

Katajanokan puisto ja Kanavapuisto (jatkossa puisto) ovat osa valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä Katajanokan alueella (RKY). Kohde on ominaispiirteensä säilyttänyt 1800–1900-luvun vaihteen puisto. Se sijaitsee kaupunkirakenteessa merkittävällä paikalla Uspenskin katedraalin rinteellä. Itse puisto alati vaihtuvine väreineen ja muotoineen on erittäin tärkeä visuaalinen, virkistysellinen ja kaupunkikuvaa rikastuttava elementti Katajanokalla. Se on Katajanokan kaupunginosan merkittävin puisto.

Historiallinen arvo

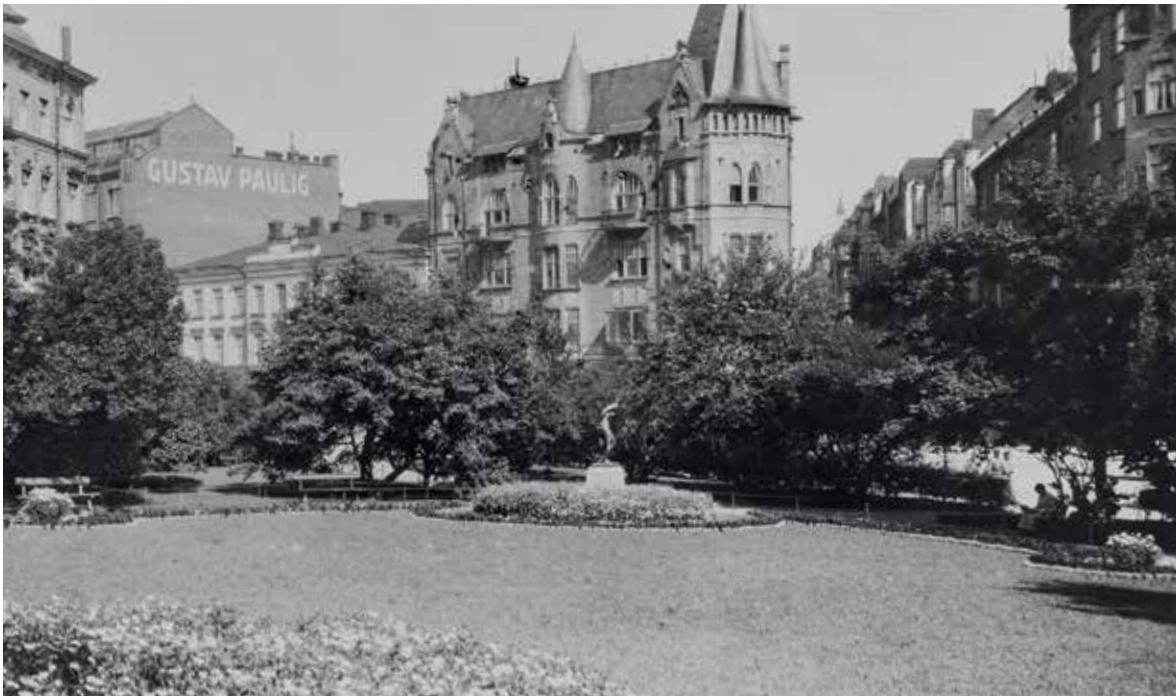
- Alueen maakuntamuseo eli Helsingin kaupunginmuseo on määrittänyt kohteen hyvin säilyneeksi aikakautensa puistoksi.
- Valtionarkeologi Henrik Liliuksen mukaan kaikki yli 100-vuotiaat rakennukset ovat arvo sinällään. Samaa on sanottava puistoista. Svante Olssonin töistä ei ole tehty mitään luetteloa. Voidaan kuitenkin todeta,

että monia niistä on uudistettu tai yksinkertaistettu niin rajusti, että niitä ei voi pitää enää historiallisesti merkittävänä tai ylipäättään puistoina, joissa Olssonin sommitelma olisi selvästi havaittavissa. Katajanokan puistossa ja Kanavapuistossa – niiden kerroksellisuudesta huolimatta – Olssonin sommittelu on vielä selvästi nähtävissä.

- Puiston suunnittelu on aloitettu vuonna 1897 ja sen perustaminen viimeistään 1898. Se on Katajanokan kaupungin vanhin viheralue ja se oli yli 80 vuoden ajan sen ainoa julkinen puisto.

Arkkitehtoninen / maisema-arkkitehtoninen arvo

- Puiston pohjoisosan nykyinen tilallinen hahmo ja käytäväjärjestelmä perustuvat arvostetun puistosuunnittelijan, Helsingin ensimmäisen kaupunginpuutarhurin Svante Olssonin 1890-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa toteutettuun sommitelmaan, joka edustaa aikakauden suunnitteluihanteita.

Viereisellä sivulla: Tove Janssonin puiston arvot. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Kanta-kartta © Kaupunkimittausosasto, Helsinki 2015.

Katajanokanpuiston keskialue ja Vedenkantajaveistos vuonna 1926. Taustalla 1900-luvun jugend-korttelit. HKMKA

Puiston tilasommitelma on pääpiirteissään säilynyt. ML

Kukkivia iäkkäitä syreenejä Rahapajankadun muurin edustalla. ST

Puiston tunnistamaton kurturuusuyksilö on ainoa lajiaan Helsingin puistoissa. ST

Näkymä Uспенkin katedraalin tasanteelta Kauppatorille. Katedraalin muurin edustan puut ja vesakko ovat alkaneet peittää näkymää. KT

Kaupunkirakennustaiteellinen arvo

- 1900-luvun alun kaupunkipuistokokonaisuus, joka rajautuu idässä samalta aikakaudelta peräisin olevaan, 1900-luvun jugendkortteleiden muodostamaan kaupunkitilaan ja pohjoisessa Rahapajankadun rakennusten muodostamaan 1800-luvun lopun edustavaan miljöökokonaisuuteen. Puisto on kaavoitettu tähän saumakohtaan luomaan tilaa ja avaruutta.
- Ympäröivät asuin- ja liikerakennukset ovat rakennustaiteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita.

Kaupunkikuvallinen arvo

- Puiston kaupunkikuvallista merkitystä korostaa sen asema alueen maamerkin Uспенkin katedraalin ympäristönä. Puisto on tärkeä kehys kirkolle ja toimii sille eräänlaisena vihreänä jalustana.
- Kauppatorilta Katajanokalle avautuu ainutlaatuinen näkymä, johon puisto kuuluu oleellisena osana.
- Puisto sijaitsee Katajanokan katunäkymien päätteenä.
- Puiston täyteen mittaansa kasvaneet puut tekevät Satama- ja Kanavakaduista vehreät.
- Puistolla on nykyään myös kaupunkikuvaa tasapainottava merkitys sitä rajaaviin erityylisiin, erivärisiin ja eri materiaaleista pystytettyihin rakennuksiin nähden.
- Puistoon liittyvät kalliot antavat sille kaikkina vuodenaikoina tiettyä jylhyyttä. Ne liittävät sen myös nimenomaan Helsingin topografiaan ja peruskallioon, mitä ei ole koettavissa monenkaan muun maan pääkaupungissa.⁸⁸
- Puisto sijaitsee Katajanokan kaupunginosan pääliikenneväylän varrella. Se nähdään sekä autoista ja raitiovaunuista.

Kaupunkirakenteellinen arvo

- Historiallinen puistoalue muodostaa tiiviin kaupunginosan vehreän sisäänkäynnin.
- Alue liittyy kiinteästi Kauppatorin, Esplanadin ja Kruununhaan kaupunginosan valtakunnallisesti merkittäviin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin.

Kasvilajistollinen arvo

- Puistossa kasvavat 1890–1900-luvulta periytyvät lehmukset ja syreenipensaat. Puiston syreeneissä on mm. vanhoja unkarinsyreenityyppejä pensaita (*Syringa josiakea*) ja tunnistettu jalosyreenilajike 'Michel Buchner' Uspenskin katedraalin alapuolella.
- Puistossa kasvaa tunnistamaton kerrotukukkainen kurturuusu, joka on ainoa lajiaan. Toista yksilöä ei ole tiedossa. Ruusuasiantuntijat pitävät tätä ruusua erittäin arvokkaana.
- Puiston komeat vanhat tataarivaahterat (*Acer tataricum*) ovat Helsingissä tyypillistä 1900-luvun vaihteen lajistoa.
- Puiston kasveja ei ole lajikohtaisesti inventoitu. Niiden joukossa saattaa olla muitakin harvinaisia puuvartisista yksilöitä, sillä Suomen Puutarhayhdistys oli puiston perustamisen aikana vielä toiminnassa ja myi paljon harvinaisuuksia.

Harvinaisuusarvo

- Olssonin alkuperäinen puistosommitelma on säilynyt. Puistoa on muutettu vähemmän kuin monia muita Olssonin suunnittelema puistoja. Sitä voidaan pitää hyvin säilyneenä aikakautensa puistona.
- Viktor Malmbergin veistos ”Vedenkantaja” sijoitettiin puistoon vuonna 1924. Se on suhteellisen tuntemattoman taiteilijan työ, ja se edustaa myös erästä melko harvinaista tyylikautta suomalaisen veistotaiteen alalla. Veistos omaa siten tietyn harvinaisuusarvon.

Alkuperäisyysarvo

- Puiston muodostama kokonaisuus on muotoutunut 1900-luvun alkuun mennessä. Puistosommitelman ydinosa on pääosin säilynyt.
- Puistoa reunustavat alkuperäiset 1800-luvun kiviset tukimuurit, so. Uspenskin katedraalin tasanteen ja Rahapajankadun muurit. Katedraalin tasanteen tukimuri on erityisen hyvin ladottu ja sen päällä on alkuperäinen, 1860-luvulta peräisin oleva uusgoottilaistyylinen valurauta-aita.

Nähtävyyсарvo

- Katedraalin ja sen kallioisille rinteille perustetun puiston muodostama kokonaisuus. Puiston ympäröimä katedraali on nykyään tärkeä nähtävyys Helsingissä. Samalla turistit vierailevat puistossa ja kuvaavat katedraalia sieltä.
- Alueella liikkuu vuosittain satoja koti- ja ulkomaalaisia matkustavaisia, joille tämän historiallisen puiston kokeminen kertoo Helsingin kaupunkisuunnittelun iästä ja eurooppalaisista traditioista.
- Puiston alusta asti ylläpidetty kesäkukkais-tutus patsaineen on Helsingin kaupunkipuistojen historiaa kuvaava nähtävyys ja potentiaalinen teemamatkailukohde.

Muut arvot

- Asukkaiden suosima jalankulkureitti sekä oleskelu- ja tapaamispaikka.
- Puisto oli kauan kaupunginosan ainoa julkinen viheralue, jolloin sen virkistysarvot olivat kiistattomat. Sinne sijoitettiin lippakioski, lasten leikkialue ja koira-aitaus, joiden voidaan katsoa lisänneen puiston käyttöarvoa. Myöhemmin Katajanokan rantapuistojen valmistuttua puisto on säilyttänyt merkittävän virkistysarvonsa asukkaiden lähipuistona, josta löytyvät puistopalveluina sekä leikkipaikka että koira-aitaus.

HERKKYYS

- Alue ei kestä muutosta. Kunnostustoimenpiteiden tulee pyrkiä historiallisen ilmeen ylläpitämiseen. Alueen topografia on suojeltava. "Herkin"
- Alue kaipaa kohennusta. Muutosten tulee olla palauttavia tai historiallista ilmettä yhtenäistäviä. "Herkempi"
- Alue vaatii kohennusta ja kestää muutoksia, jotka ovat sopusoinnussa historiallisen miljöönsä kanssa ja parantavat puiston maisemakuvaa. "Herkkä"

*Tove Janssonin puiston herkkyystarkastelu.
Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Kantakartta © Kaupunkimittausosasto, Helsinki 2015.*

8. PUISTON HERKKYYSTARKASTELU

Herkkyystarkastelussa on arvioitu puiston eri osien herkkyyttä muutosten kannalta. Puiston eri osilla on erilainen sietokyky ja toiset alueet kestävät paremmin muutoksia puistokokonaisuuden siitä kärsimättä. Herkkyyteen vaikuttaa se, kuinka paljon osa-alue on muuttunut alkuperäisestä puistosommitelmasta. Myös osa-alueen asema kaupunkikuvassa sekä toimintojen sijoittuminen vaikuttavat herkkyyteen.

Puisto on tarkastelussa jaettu kolmeen eri herkkyyssasteeseen. Kaikista herkimpiä alueita ovat alkuperäisen puistosommitelman tilahahmon säilyttäneet puiston osat, joissa ei tule tehdä suuria muutoksia. Tällaisia ovat puiston ydinosa ympäristöineen, Uspenskin katedraalin eteläpuoli ja Kanavapuiston kalliorinne.

Toiseen herkkyyssluokkaan kuuluvat alueet ovat puiston osia, jotka kaipaavat kohennusta ja joiden sommitelma ja käyttötarkoitus ovat osittain muuttuneet alkuperäisestä. Tähän herkkyyssluokkaan kuuluvat, puiston poikki kulkeva asfalttikäytävä, koira-aitaus, leikkipaikan koillisosa sekä Kanavapuistossa Uspenskin katedraalin tasanteelle Kanavakadulta nousevat portaat ympäristöineen. Näillä alueilla voidaan tehdä palauttavia ja historiallista ilmettä yhtenäistäviä toimenpiteitä.

Kolmanteen herkkyyssluokkaan luetaan puiston osat, joissa on tehty voimakkaita muutoksia alkuperäiseen puistosommitelmaan tai jotka heikentävät merkittävästi puiston yleisilmettä. Näitä alueita voidaan ja pitää kohentaa, mutta niihin tehtävien muutosten tulee olla sopuisoinnussa puiston historiallisen miljööön kanssa. Tällaisia alueita ovat Satamakadun varrella oleva lippakioskin ympäristö ja noppakivetty aukio, leikkipaikan lounaisosa, Kanavakadun varsi ja Kanavapuiston edustalla oleva pysäköintialue.

Puiston monien arvojen vuoksi sen kaikki osat on luokiteltu jollakin tasolla herkäksi, mikä tarkoittaa, että kaikissa puistoon tehtävissä muutoksissa on suoritettava harkintaa. Lisäksi eri herkkyyssalueet liittyvät tiiviisti toisiinsa, sillä yhdelle osa-alueelle tehdyt muutokset saattavat vaikuttaa viereisiin alueisiin. Herkkyyssalueita ei siis voida tarkastella toisistaan irrallisina kokonaisuuksina.

KEHITTÄMISPERIAATTEET

- **PÄÄTAVOITE:**
Koko puiston kunnostaminen / säilyttäminen historiallisista lähtökohdista Svante Olssonin alkuperäisen suunnitelman periaatteita noudattaen. Puiston kerroksellisuuden huomioon ottaminen niiltä osin, kuin sen voidaan katsoa parantavan puistokokonaisuutta.
- Säilytettävät / kunnostettavat alueet
- Korjattavat ja uudelleen suunniteltavat alueet
- Säilytettävä / korjattava rakenne
- Näkymäakseli
- Yhteystarve

Yksittäisiä kunnostamissuosituksia:

- ① Soikean nurmialueen symmetristen koristeistutusten palauttaminen
- ② Lippakioskin ympäristön kunnostus
- ③ Koira-aitauksen korjaaminen historialliseen miljööseen sopivaksi
- ④ Puiston Kanavakadun puoleisen julkisivun kohentaminen: kadun reunan korjaaminen, muurien ja luiskien kunnostus
- ⑤ Leikkipaikan korjaaminen historialliseen miljööseen sopivaksi
- ⑥ Vesakon poisto Uspenskin katedraalia kehystävilta muureilta
- ⑦ Katedraalille johtavien portaiden ympäristön kunnostaminen ja oikopolun poistaminen / kulun ohjauksen parantaminen
- ⑧ Kaupunki- ja puistokuvan kannalta suositellaan pysäköintipaikkojen siirtämistä pois ja alueen yleisilmeen kohennusta
- ⑨ Uspenskin katedraalin takana olevan avokallioalueen siistiminen

9. PUISTOALUEEN KEHITTÄMISPERIAATTEET

Katajanokan tärkeimpänä puistona ja yhtenä Helsingin keskustan tärkeistä vanhoista puistoista Tove Janssonin puistolle tulisi laatia suojelukaava, kuten on tehty sitä ympäröivälle rakennuskannalle.

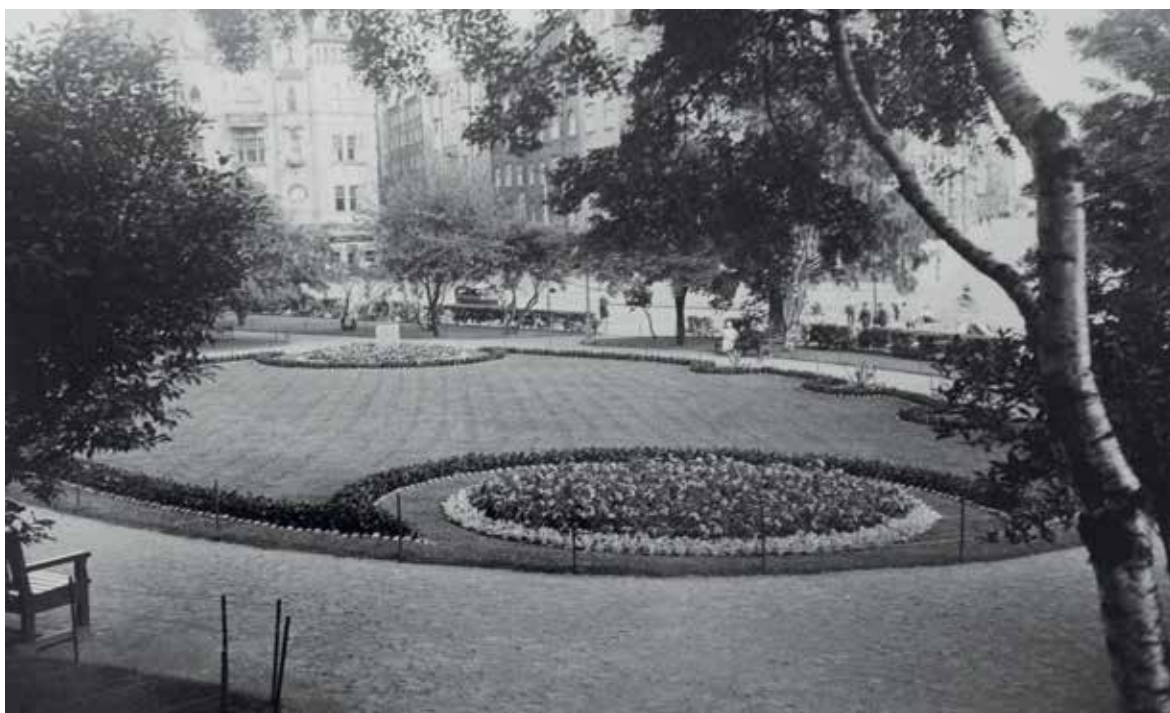
Puistoalueeseen tulevaisuudessa liittyvien toimenpiteiden johtajatuksena tulee olla puiston kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttäminen: Koko puiston kunnostaminen ja säilyttäminen historiallisista lähtökohdista Svante Olssonin alkuperäisen suunnitelman periaatteita noudattaen. Puiston kerroksellisuus otetaan huomioon niiltä osin, kuin sen voidaan katsoa parantavan puistokokonaisuutta. Jotkin viime vuosikymmenten uudistuksista – koira-aitaus ja nykyinen leikki- paikka – eivät sovi puiston maisemakuvaan ja niiden poistamista kannattaa harkita. Vaihtoehtoisesti ne tulisi suunnitella uudelleen puistokuvaan sopiviksi.

Puiston arvokkaat säilytettävät ominaispiirteet

Ensisijainen vaalittava ja säilytettävä ominaispiirre koko puiston alueella on Svante Olssonin toteutetun sommitelman säilyttäminen ja esiin ottaminen.

Puiston ensimmäisenä rakennettu alue – koillinen ydinosa – säilytetään Svante Olssonin suunnitelman mukaisena. Tämän alueen tilallinen perusrunko – avoin soikea nurmi koristeistutuksineen ja sitä kiertävä sorakäytävä ja reunustavat istutukset - on säilynyt ja se edustaa aikakauden suunnitteluihanteita.

Alun perin soikean nurmen keskellä oli pyöreäreunainen tähdenmuotoinen kesäkukkaistutus ja reunoilla pensasryhmiä. 1920-luvulla koristeaiheita muutettiin veistoksen sijoittamisen myötä siten, että koristeistutusnauha kiersi koko soikion ympäri ja molempiin päihin istutettiin tasapainottavat pyöreät kukkapenkit. Nykyään

Viereisellä sivulla: Tove Janssonin puiston kehittämisperiaatteet. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Kantakartta © Kaupunkimittausosasto, Helsinki 2015.

Puiston ydinalueella olisi mahdollista palauttaa 1920-30-lukujen tyyliset kesäkukkaistutukset. Valokuva vuodelta 1936. HKMKA

nurmialueella on kaksi ympyrän muotoista ryhmäruusuistutusta soikion molemmissa päissä. Perusteltua olisi jatkossa käyttää veistoksen yhteyteen suunniteltua kesäkukkien sommittelua keskusnurmella. Näin veistos pääsisi parhaiten oikeuksiinsa osana Olssonin kokonaissommitelmaa, vrt. kuva s. 53.

Alueen reunojen käsittelyssä tulee myös jatkossa seurata Olssonin suunnitteluperiaatteita. Puistikkoo sommiteltaessa Svante Olsson seurasi maisemapuutarhatyylin erästä tärkeätä johtoaajatusta, nimittäin sitä, että suunniteltavan alueen rajat häivytetään, vrt. Humphry Repton:

“... the extent of the premises has less influence than is generally imagined; as, however large or small it may be, one of the fundamental principles of landscape gardening is to disguise the real boundary.”⁸⁹

Tässä tapauksessa siis pohjoisessa olevan Rahapajankadun tukimuurin eteen istutettiin korkeiksi kasvavia pensaita, joten puisto ei tehnyt pinta-alansa suhteellisesta vähäisyydestä huolimatta ahdistavan pientä vaikutelmaa.

Saman periaatteen mukaisesti Kanavapuiston portaikon rinteeseen Olssonin sommittelemat pensasistutukset häivyttävät rinteeseen muotoa, rajaavat näkymiä ja johdattavat kulkijan välillä tiheään pensasistutukseen, jonka jälkeen eteen avautuu yllätykseksi näkymä katedraalille. Todellisuudessa korkea ja avoin rinne on kasvilisuuden sommittelun avulla häivytetty puistomaiseksi, laajan tuntuisiksi alueeksi.

Yhtä tärkeätä kuin tilojen rajaaminen on tiettyjen näkymien esittäminen. Etenkin ainutlaatuinen näkymä Kauppatorilta Uspenskin katedraalille – ja toisin päin – ei saa vaarantua. Olsson sommitteli puistoon sekä sisäisiä näkymiä, että sieltä avautuvia näkymiä. Rahapajankadun länsipäässä oli puolikaaren muotoinen näköalapaikka, jonne penkit oli sijoitettu siten, että istujan katse oli kohti puistoa ja merta. Nykyään korkea sulkeva pensasmassa peittää

nämä näkymät. Jatkosuunnittelussa ”Olssonin näkymät” tulee tunnistaa ja ottaa kunnostussuunnittelun lähtökohdaksi. On kuitenkin huomioitava, että puisto on uudempien ympäröivien rakennusten takia menettänyt osan siihen alun perin liittyneestä avarasta tilan tunnusta ja merinäkyistä.

Puiston kaakkoiskulman ns. Katajanokan torin kolmionmuotoisen alueen itäpäässä oli päistään pyöristetty sorapintainen, aukiomainen tila – leikkikenttä, joka oli tiukkaan rajattu kasvilisuudella. Aukean pohjoispäähän sijoitettiin hiekkalaatikko lapsille heti rakentamisen yhteydessä 1900-luvulla. Alue on kokenut puistossa eniten muutoksia: 1950-luvulla kenttää laajennettiin ja maastoa pengerrerettiin leikkipaikan järjestämiseksi kaltevaan maastoon. 1970-luvun kunnostuksessa leikkipaikka uudistettiin ja melko pian sen jälkeen 1980-luvulla muutettiin nykyasukseksi koirapuistoksi. Kolmion alkuperäisestä sommitelmasta on jäljellä soikeaa aukiota reunustaneet lehmukset, jotka nyt yli 100-vuotiaina ovat komeita puistopuita. Tällä alueella Olssonin alkuperäiset sommittelulliset piirteet ovat hävinneet. Niiden palauttamiseen tulisi jatkossa pyrkiä ensisijaisesti alkuperäisen suunnitelman mukaisena istutettuna aukiona tai vaihtoehtoisesti osana koira-aitausta.

Puiston alkuperäiset kivirakenteet säilytetään ja ne korjataan tarvittaessa. Puistossa on säilynyt alkuperäisiä 1890-luvun kivirakenteita, joiden säilyminen taataan. Rahapajankadun 1870-luvulla rakennettu tukimuri rajaa puiston vanhinta osaa. Pormestaririnteen jatkeen pengermuuri on säilynyt osittain, mutta on nykyään leikkipaikkaa rajaavan korkean massaistutuksen peitossa. Puistoon liittyneen katselutasanteen tukimuri sekä Rahapajankadulta puistoon johtavat kiviportaat ovat säilyneet. Kanavapuiston portaikko katedraalille seurailee alkuperäistä linjausta. Sen länsipäässä tulisi tutkia uutta porrasosuuutta kohdalle, jossa kulkee käyttäjien tallaama oikopolku. Vaihtoehtoisesti nykyisen portaan alkupää voidaan ottaa paremmin esille, jolloin oikopolun tarve poistuisi.

Näkymä Eteläsatamasta Katajanokalle 1890-luvulla. Myöhemmin näkymä on osit-

tain peittynyt, mutta katedraalia kehystävä vehreä Kanavapuisto on edelleen merkittävä

osa Katajanokan kaupunkimaisemaa Kaupattorin suunnasta. HKMKA

Näkymä likimain samasta kohtaa kuin yllä vuonna 2015. Vuonna 1897 rahapajan lu-

teispuolelle valmistui ns. Norrménin linna, joka purettiin 1960-luvulla ja tilalle rakennet-

tiin nykyään paikalla oleva, Alvar Aallon suunnittelema Stora Enson pääkonttori. KT

Kehittämissuosituksia

Puiston kehittämisen tavoitteena on Svante Olssonin toteutetun sommitelman säilyttäminen ja esiin ottaminen. Samalla puistoalue kohenee Uspenskin katedraalin ympäristön arvoiseen asuun. Tavoitteena on puiston monien arvojen (ks. luku 7) säilyttäminen – etenkin kaupunkikuvallisten, maisema-arkkitehtonisten sekä nähtävyyks- ja virkistysarvojen osalta. Jatkosuunnittelussa niitä pyritään vielä mahdollisuuksien mukaan vahvistamaan.

Nykyasuinen leikkipaikka ja koira-aitaus eivät sinällään ole historiallisen puiston säilytettäviä tyylipiirteitä. Leikkipaikkaa ympäröivät ylikasvaneet massapensasistutukset ovat ristiriidassa historiallisen puiston alkuperäisten sommiteluperiaatteiden kanssa. Toimintojen merkitys alueen virkistyskäytön kannalta on kuitenkin suuri, joten ne säilytetään toistaiseksi puistossa. Leikkipaikan ja koira-aitauksen tulee kuitenkin olla kokonaissommitelmalle alisteisia. Sen tähden ne järjestellään uudelleen ja niiden ilme muokataan puistoilmeeseen sopivaksi etenkin rajausten sekä kalusteiden, varusteiden ja materiaalien osalta. Molempien osalta puistokuvaa eheyttävien rajausratkaisujen olisi Olssonin alkuperäisessä toteutuksessa käytetty leikattu pensasaita (ora-pihlaja).

Mikäli myöhemmin tulevaisuudessa leikkipaikka ja koira-aitaus päätettäisiin siirtää toisaalle puistosta, voitaisiin niiden alueet suunnitella uudelleen. Tällöin Tove Janssonin puiston leikkipaikka voitaisiin muuttaa historialliseen puistoon sopivaksi oleskelutasanteeksi. Leikkitoiminto voisi säilyä siellä kalusteenomaisena yksittäisenä hiekkalaatikkona tai keinuna. Koira-aitaukseen voidaan palauttaa Olssonin suunnitelman mukainen soikea sommitelma, jonka reunapuut ovat vielä säilyneet puistossa. Nämä toimenpiteet eheyttäisivät puistokuvaa.

Puiston kasveja ei ole lajikohtaisesti inventoitu. Puistosta olisi hyvä laatia tarkempi kasvillisuusinventointi, jossa perehdyttäisiin erityisesti

puiston monien syreenilajikkeiden määrittelymiseen. Niiden ja muiden pensaiden joukossa saattaa olla harvinaisia puuvartisia yksilöitä. Tiedetään nimittäin, että Svante Olsson tilasi vuonna 1900 huomattavan määrän osittain harvinaisia kasveja Tukholmasta, ja niitä on ehkä käytetty Katajanokan puiston istutuksia tehtäessä.⁹⁰ Puistossa kasvava kasvilajistollisesti arvokas ruusu tulee säilyttää. Puuvartisen kasvillisuuden uusimisessa tulisikin varmistaa, että puiston alkuperäistä lajikoostumusta ei turhaan muuteta ja että uudistuksissa käytetään Olssonin sommiteluperiaatteita. Esimerkiksi istutusryhmät ovat olleet monikerroksisia puiden ja pensaiden ryhmiä, jotka on istutettu epäsäännöllisin taimiväleihin ja niihin on kuulunut kokovaihtelua puiden ja pensaiden osalta. Yhden lajin massaryhmät eivät kuulu aikakauden puistojen istutuksiin.

Puiston reuna-alueet kärsivät nykyään monesta epäkohdasta, jotka vaikuttavat kielteisesti sinällään hyvin hoidetun puiston yleisilmeeseen. Kanavakadun puoleista reunaa leimaavat vaihtelevat kivimuurit, pengerluiskat ja kalliioleikkaukset sekä erilaiset tekniset laitteet ja rakenteet. Ne vähentävät merkittävästi puiston esteettistä arvoa tällä kohtaa. Samoin Kanavarannan pysäköintialue luonnonkalliorinteen edessä sekä väestönsuojan sisäänkäynti heikentävät puistoalueen länsireunan kaupunkikuvallista ilmettä. Satakadun puolella puistoon on kivetty leveähkö aukiomainen pinta, jolla seisoo erinäisiä suuria kierrätysastioita hyvin näkyvällä paikalla. Em. katuihin liittyvät reunat tulisi kunnostaa yhtenäiseksi puistomaiseksi vyöhykkeeksi, joka mahdollista näkymät puistoon ja ulos puistosta. Kaikki ylimääräiset laitteet ja varusteet tulisi siirtää vähemmän näkyville paikoille pois puiston pääjulkisivuista. Kivetty aukio tulisi muuttaa takaisin vihreäksi puistoksi ja rajata lippakioskille pienempi edusaukio. Kanavarannan puiston reunaan sijoitetut pysäköintipaikat tulisi poistaa kaupunkikuvallisesti merkittävältä paikalta.

*Katajanokanpuisto 1910-luvulla. Taustalla
Uspenskin katedraali ja Rahapajankatu 1.
Valokuva B. Tallgren. HKMKA*

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

ARKISTOLÄHTEET

Helsingin kaupunginarkisto (HKA)

puisto-osaston työpäiväkirjat 1909, 1910 ja 1914

puisto-osaston istutusluettelot 1891-1901

Helsingin kaupunginmuseon

arkisto (HKMA)

kuva-arkisto (HKMKA)

Helsingin rakennusviraston katu- ja puisto-osaston arkisto (KPOA)

suunnitelmapiirroksiset

puistokortit

Kansalliskirjaston sanomalehtiarkisto

Kaupunkimittausosasto (KMO)

ilmakuvat

kantakartat

Kertomus Helsingin kaupungin kunnallishallinnosta, vuodet 1875-1950 (KHKK)

Museoviraston kuva-arkisto (MVKA)

PAINETUT LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Huom. lähdeviitteissä kertaalleen mainittuja sanomalehti- ym. artikkeleita ei ole toistamiseen mainittu painetuissa lähteissä.

ALAPETERI, Niina, Matti Liski, Eeva Ruoff. Johanneksenpuisto. Puistohistoriallinen selvitys. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2011: 8 / Katu- ja puisto-osasto.

HEINÄNEN, Jouni. Kantakaupungin nivelet – Kolmiopuistot ja jäännösauiot Helsingin ruutukaavaverkkojen saumakohtissa. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2009:12 / Katu- ja puisto-osasto.

Helsingfors stadsfullmäktiges tryckta handlingar för 1906. Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki 1906.

KRUSKOPF, Erik. Veistosten kaupunki. Taidetta Helsingin katukuvassa. Suom. Rauno Ekholm. Jyväskylä 2000.

MANNERLA-MAGNUSSON, Meri, Marko Ranta. Katajanokan ja Kruununhaan aluesuunnitelma 2013-2022, Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2013:7.

OLLILA, Kaija, Kirsti Toppari. Puhvelista Punatulkkuu – Helsingin vanhoja kortteleita. Helsinki 1975.

OLSSON, Paul. Trädgårdskonst i Finland. Helsingfors 1946.

PUTKONEN, Lauri. Katajanokka, Skatudden. Helsinki 2010.

REPTON, H[umphry]. Sketches and Hints on Landscape Gardening. Lontoo 1794

REUTER, O.M. Finland i ord och bild. Stockholm 1901.

STENIUS, Olof. Helsingin asemakaavahistoriallinen kartasto. Pro Helsingfors säätio. Helsinki 1969.

WASASTJERNA, Nils. Från Fiskarnäset till Skatudden, in: Vår Stad, red. Yrjö Hirn, Hilding Ekelund, C.A. Nordman, Marius af Schultén. Helsingfors 1947.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Katajanokan historiallinen miljöö. Muinaistieteellinen toimikunta. Rakennushistoriallinen toimisto. s.a., Museoviraston arkisto.

INTERNET-LÄHTEET

Museovirasto, Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY. www.rky.fi.

Suomen Raitioseura ry. www.raitioseura.org.

Tove Jansson -seura ry. www.tovejanssonseura.fi

Katajanokkaseura ry. www.skatta.fi

Viitteet

- 1 RKY 2009
- 2 Putkonen s. 62 ja s. 20
- 3 Putkonen s. 62
- 4 Utkast till Dessein öfver Helsingfors Stads värk, 1749, allekirjoittanut A Ehrensvärd. Stenius N:o 24
- 5 Putkonen s.26.
- 6 Plan de la Ville de Helsingfors, 1817. Kansallisarkisto
- 7 Putkonen s. 68: Engel ei ollut vakuuttunut kauppaneuvos Heidenstrauchin suuren kivitalon eli nykyisen presidentinlinnan soveltuvuudesta keisarilliseksi residenssiksi. Engel joutui kuitenkin Pietarin hovipiiriin painostuksesta tekemään kauppiastalosta keisarillisen palatsin.
- 8 Piirustukset ovat sittemmin hävinneet.
- 9 Plan af Helsingfors utgifven 1838 af C. W. Gyldeén. Kansallisarkisto
- 10 Meurman s.9
- 11 Project till Reglering af Skatudden invid Helsingfors stad N:o 1 och 2, 1859. Helsingin kaupunginarkisto
- 12 Project till Reglering af Skatudden invid Helsingfors Stad. N:o 3, E. Lohrmann 1860. Helsingin kaupunginarkisto
- 13 Putkonen s. 69.
- 14 Projekterad reglering af Skatudden i Helsingfors, C. Reuter 1873. Helsingin kaupunginarkisto
- 15 Ollila – Toppari 1984 s. 303
- 16 Putkonen s. 77 ja s. 71
- 17 KHKK 1875-1878, 1876 s. 90-91
- 18 Putkonen s. 71
- 19 KHKK 1877 s. 313 ja Förslag till Stadsplan för Vestra delen av Skatudden i Helsingfors, Th. Tallqvist 1882. Helsingin kaupunginarkisto
- 20 Wasastjerna s. 366-376.
- 21 Helsingfors Dagbladet 19.10.1887, nro 284, s. 3.
- 22 Putkonen s. 71
- 23 Project till stadsplan för Skatudden, Herman Norrmén 1894. Helsingin kaupunginarkisto
- 24 Alueelle haudattiin kuitenkin vielä vuoden 1918 taisteluissa kaatuneita vainajia.
- 25 Ks. Alapeteri, Liski, Ruoff, s. 13, kuva 4.
- 26 Olssonia kohtaan tunnettu nurjamielisyyss johtui osittain siitä, että monet henkilöt olisivat halunneet Helsingin kaupunginpuutarhurin vakinaiseen virkaan mieluummin suomalainen miehen. Viran pitkäaikaista haltijaa, suomalaista L. A. Jernströmiä pidettiin myös päteväenä. Hän oli suunnitellut laajalajaisia puistoja, kuten Jyväskylän Seminaarinmäen sekä Korkeasaaren. Vaalikin oli täpärä; virkaa haki 14 henkilöä. Olsson sai viimeisellä vaalikierroksella 18 ääntä ja Jernström 16. Olssonin alaisiakin ylytettiin ilmeisesti vastustamaan häntä, ja Olssonin asiantuntemus asetettiin kyseenalaiseksi. Aftonposten nr. 171, 21.10.1895. s. 1.
- 27 Hbl nro. 253, 31.10.1895, s. 1.
- 28 Ilmeisesti eräänlainen ”viimeinen pisara” Olssonin katkeroitumisen maljaan oli rahatoimikamarin kielto istuttaa koristekasveja Tähtitorninmäen pohjoisrinteelle. Niiden hoitaminen kasvihuoneissa oli ilmeisesti nimittäin ainakin yhtä kallista kuin puistossa, ks. Aftonposten, nr. 149, 2.7.1898, s. 2 (artikkeli ”De rosor och de blader”). Tässä yhteydessä myös Olssonin esteettinen maku asetettiin kyseenalaiseksi: ”I själfva värket kann det ja diskuteras huruvida systemet med sammetsmjuka kortklippta grasmattan och låga buskpartier är det af hänsynen till bärgets formation mest rekommendabla.”
- 29 Hbl, nr. 221, 18.8.1898, s. 3.
- 30 Sitä pienennettiin Snellmaninkadun leventämisen takia ja jäljelle jäänyt alue suunniteltiin toisenlaiseksi Suomen pankin eteen pystytetyn J. W. Snellmanin patsaan vuoksi.
- 31 Alueet tunnetaan nykyään nimillä Juhani Ahon puistikko ja Helsinginniemen puisto.
- 32 Olsson, s. 10: ”Som yngling hörde jag ofta min far tala om Parc Monceau i Paris som ett mästestycke av anläggningskonst... Parc Monceau har säkert utövat inflytande på min far vid anläggandet av flera parker i Helsingfors”
- 33 Helsingfors Stads Trädgårdsnämnd 17. 9. 1906, nr. 36 alanumero 11, s. 121 f.
- 34 Nya Pressen, 28.7.1895, nro 2, s. 3.
- 35 Helsingfors Stads Trädgårdsnämnd 17. 9. 1906, nr. 36 alanumero 11, s. 123
- 36 Nya Pressen, 28.7.1895, nro 2, s. 3.
- 37 *Ibid.* s. 122.
- 38 Reuter, s 23
- 39 Reuter, s. 23: Paul Olsson antaa hyvin yksiselitteisesti kaiken kunnian puiston suunnittelusta isälleen, Olsson s. 10. Puistoa oli kuitenkin suunniteltu ja osittain rakennettukin jo ennen Svante Olssonin toimikautta, mutta sitten työt olivat pysähtyneet, koska kukkulalle suunniteltiin mm. Säätytalon rakentamista.
- 40 Nya Pressen, 28.7.1895, nro 2, s. 3: ”i hvilka de på sin tid så gouterade ”teppichväxterna” alt mera fått ge vika för blommande växter med deras rikare färgprakt. Äfven här följer hr Olsson exempel, gifna af den moderna trädgårdsodlingen i utlandet.” – Svante Olssonin kaktus-istutuksia J. L. Runebergin patsaan ympärillä Helsingin Esplanadilla on joskus erheellisesti nimetty teppich-istutuksiksi, mutta ne olivat toisentyypisiä.
- 41 Vrt. W. Kirsten.- Ein kurzes Wort über Teppichbeete, in: Die Gartenwelt IV, 1900, s. 364: ”Viele Teppichbeete unserer Gärten lassen sich die Sucht erkennen, möglichst bizarre und verschnörkelte Muster darzustellen, die in ihren hässlichen Formen und in ihrer gesuchten Art unschön wirken: ferner finden wir die geschmacklosesten Farbenzusammensetzungen, die gerade abstossen...”
- 42 Alueelle oli rakennettu käytävät jo 1860-70-luvun vaihteessa, ks. kuva s.15, HKMKA sig. XXIV-2-12, E. Hoffers. Katedraalin tasanteen eteläpuolelle tehtyjä istutuksia näkyy 1800-luvun lopulla otetuissa valokuvissa, ks. kuva s. 25. MVKA Maisemia Suomesta sig. I/X-55 C. Riis & Co Helsingfors. MVKA sig. 39487, 1889. MVKA sig.125757, 1893, Daniel Nyblin.
- 43 Hbl. 9.10.1904
- 44 HKR/KPOA 277
- 45 HKR/KPOA 67 ja 209
- 46 Valokuvassa vuodelta 1907 näkyy puiston keskiosan koristeistutuksen rakentaminen, kts. kuva s. 27 ja MVKA sig. 22938 Katajanokka.
- 47 Valokuvassa vuodelta 1915 näkyy koivuja ja ruusupensaita, kts. kuva s. 18.
- 48 BHSK 1897 s. 62
- 49 BHSK 1897 s. 160
- 50 BHSK 1899 XIV s. 210
- 51 Trädgårdsnämnden 1899 s. 210
- 52 BHSK 1900 XIV s. 210, BHSK 1900 XIV s. 212. Pensaiden suuri lukumäärä johtunee siitä, että mukaan on laskettu orapihlaja-aitojen taimet.
- 53 Hbl 28.7.1903, nro 198, s. 4 ja KPOA 1034
- 54 Suomen raitiotieseura, www.raitio.org

- 55 HKR/KPOA 296, 269, 270 ja 278
- 56 Hbl. 21.4.1905: *"Arbetet har likaså vidtagits med planering af Skatuddstorget på hvars norra del anläggas en plantering af något mindre omfång än den förut här befintliga Skatuddsskvären. De båda planteringarna komma att komplettera hvarandra och utgöra en välbehörlig oas på den annars på grönska och trivsel fattiga men numera stenhusrika Skatudden. I östra delen af den nya planteringen anläggas en äfven den af behofet påkallad lekplan för barn."*
- 57 KHKK 1904 s. 65, KHKK 1904 XVI s. 5
- 58 KHKK 1905 XVII s. 4. Katajanokantorin alueelle kylvettiin kauraa keväällä 1905, mutta muut istutustyöt täytyi lykätä vuoden 1906 kevääseen, jotta maan pinta ehtisi saavuttaa ruohonurmikoille vaa-dittavan lujuuden.
- 59 KHKK 1905 XVII s. 5
- 60 Katedraalin rinteessä polveileva luiska näkyy 1870-luvulla otetussa valokuvassa. MVKA kuva 20/X-36. Skatudden 1870-80.
- 61 Alueesta laadittujen karttojen- ja kunnalliskertomusten perusteella on tulkittu että vuosina 1906-07 suoritettut työt tarkoittavat nykyisen Kanavapuiston aluetta.
- 62 KHKK 1906. Puutarhalautakunta, XVII s.90
- 63 KHKK 1907 Puutarhalautakunta, XII s. 8
- 64 HKR/KPOLA. Vanhat istutusluettelot
- 65 Puisto-osaston työpäiväkirjat 1909, 1910 ja 1914
- 66 Puistosohvia näkyy 1930-luvulla otetuissa valokuvissa, kts. kuvat s.34 ja 53. MVKA SuMa 3975. MVKA sig. 28.5-80, Päiv. 29.10.1935.
- 67 HKR/KPO Puistokortit
- 68 KHKK 1924 s.226
- 69 Matti Hauptin veistoksen "Kolme astiaa kantavaa poikaa" tuomista puistoon harkittiin vuonna 1961. Molemmat veistokset olisi sitten sijoitettu sinne jo kertaalleen suunnitellun lammen äärelle, Kruskopf s. 34
- 70 Istutukset näkyvät vielä 1910-luvun lopun valokuvissa, mutta eivät enää 1920-luvulla otetuissa kuvissa.
- 71 KHKK 1945 2 s. 273
- 72 KHKK 1939-1944
- 73 KHKK 1940 XXIV s. 235 *"Pensasaitoja oli paleltumisen vuoksi leikattava lyhyelle kannolle 4711 juoksumetriä eli 27,2% koko pensasmäärästä, mikä kertomusvuonna oli 17 325 juoksumetriä."* Puiston suojakaivantojen rakentaminen näkyy kuvassa sivulla 33.
- 74 KHKK 1945 2 s. 272. Suurimmat täydennysistutukset tehtiin Kaisaniemessä, Kaivopuistossa, Katajanokalla, Liisanpuistikossa, Lönnrotinpuistikossa ja Vallilan puistikossa.
- 75 HKR/KPOA 211
- 76 Heinänen s. 58
- 77 Putkonen s. 124-125 : 1970-luvulla Puolustusvoimat ja Valmet siirsivät toimintonsa pois Katajanokalta, minkä seurauksena Katajanokan kärjestä vapautui tilaa uudelle asuntoalueelle. Kaupunki ja valtio järjestivät asemakaavakilpailun alueen uudelleenjärjestelyistä vuosina 1971-72. Kilpailun voitti nuorten arkkitehtien Helanderin, Sundmanin ja Pakkalan ehdotus. Alkujaan kilpailun oli tarkoitus olla kaksivaiheinen, mutta voittajaehdotus oli niin vakuuttava, ettei toista kierrosta tarvinnut koskaan järjestää.
- 78 Kadun purkamisen näkyy Helsingin kaupunginmu-seon kuva-arkiston valokuvissa N111706, N111707, N111523, N111524 ja N111525 vuodelta 1977.
- 79 Vuonna 1977 laaditussa katusuunnitelmassa noppa-kivipinnan tilalle on myös ehdotettu noppakivirivein 2 m x 2 m ruutuihin jäsenneltyä asfalttia. Asemapiirustus nro 23112, hyväksytty 29.1.1977. Helsingin kaupungin rakennusvirasto / Katurakennusosasto.
- 80 HKR/KPOA 3167
- 81 Katajanokkaseuran aloite Helsingin kaupungin nimistötoimikunnalle 17.4.2013: *"Kansainvälisti tunnetuimman suomalaisen perheen, Muumi-perheen, äidin syntymästä tulee ensi vuonna kuluneeksi sata vuotta. Julkisuuudessa on ollut tietoja, että Helsingin kaupunki suunnittelee merkki-vuoden juhlistamista muun muassa nimeämällä jokin katu tai paikka Tove Janssonille. Katajanokkaseura esittää, että "Katajanokan puisto" nimitettäisiin "Tove Janssonin puistoksi". Tove Jansson on syntyperäinen katajanokkalainen, ja hänen kotikatunsa, Luotsi-katu alkaa tuosta puistosta. Katajanokan puisto on neutraali maantieteellinen nimi, eikä siitä luopuminen varmastikaan aiheuttaisi suuria intohimoja. Ja pysyisihän puisto entisellä paikallaan. Kukaan ei asu puistossa eikä nimenmuutos siis aiheuttaisi osoiteongelmia, niin kuin jonkin kadun nimen muuttaminen tekisi. Puiston yläpuolella kohoo Uspenskin katedraali. Katedraali on kaupunkimme kärkinähtävyyksiä, johon käy vuosittain tutustumassa kymmeniä tuhansia turisteja. Kaikkia heitä ja ainakin lukuisia japanilaisia turisteja ajatellen olisi paikallaan osoittaa, että muumit ovat syntyisin Helsingistä."*
- 82 Tove Jansson -seura ry:n uutiskirje 4/2009: *"Toivotko Sinäkin, että Helsingistä löytyisi puisto, joka on nimetty Tove Janssonin mukaan? Seuran hallitus on tehnyt aloitteen Helsingin kaupunginhallitukselle Tove Jansson -nimen lisäämiseksi Helsingin nimistöön ja aloite on toimitettu valmisteltavaksi nimistötoimikunnalla 9.6.2009. Aloitteessa ehdotamme Katajanokan puiston, Designmuseon edessä olevan puiston tai Kapteenikadun puiston uudelleen nimeämistä Toven Janssonin puistoksi. Nämä puistot liittyvät kaikki tavallaan Tove Janssonin elämään."*
- 83 Helsingin kaupungin päätös 6/17.2.2015
- 84 Helsingin kaupungin päätös 6/17.2.2015
- 85 Rahapajankadun varteen istutetut lehmukset näkyvät nuorina 1880-luvun lopulla otetussa valokuvassa, kts kuva s.25. MVKA Maisemia Suomesta sig. I/X-55 C. Riis & Co Helsingfors.
- 86 Vuosina 1946-47 koivuja istutettiin yhteensä 21 kpl ja vuonna 1951 4kpl. HKR/KPOA istutusluettelot.
- 87 Ks. kuva s.30.
- 88 Paul Olsson piti peruskallioiden näkymistä Helsingin kaupunkikuvassa tärkeänä: *"Urbergets ansikte bör bevaras och är förnämt att kunna uppvisa i en stadsbild där de flesta husen stå på berggrund."* Olsson s. 53.
- 89 Repton s. 1.
- 90 HKA, Rakennuskonttori, signum Bn 1:2, Istutusluettelot, puisto-osasto 1891-1901.

Lyhennykset:

BHSC = Berättelsen af Helsingfors stads kommunalförvaltning

Hbl = Huvudstadsbladet

KHKK = Kertomus Helsingin kaupungin kunnallis-hallinnosta

Näkymä Luotsikadulta kohti Tove Janssonin puistoa. Tove Janssonin lapsuudenkoti, Luotsikatu 4, on kuvan ulkopuolella vasemmalla. KT

Reunaehdot ja ympäristötaiteen sijoittamiselle puistoon

1. YLEISET PERIAATTEET KOKO PUISTON ALUEELLA

Tove Janssonin puisto sijaitsee lähellä kaupungin keskustaa. Se on osa kaupunkikuvallisesti arvokasta historiallista miljöötä, jonka rakennuskantaa on alettu suojella kaavamääräyksin 1980-luvulta lähtien. Raitiovaunu liikennöi puiston ohi tiheään ja autoliikenne Katajanokan terminaaliin kulkee Kanavakatua pitkin. Puisto on tärkeä kevyenliikenteen kulkureitti. Uspenskin katedraalissa vierailevat turistit kulkevat myös puistossa. Tavoitteena on, että puistoon sijoitettavasta ympäristötaideteoksesta tulee uusi kaupunkikuvaa rikastuttava elementti, joka on mielenkiintoinen puiston erilaisille käyttäjille. Ympäristötaideteoksessa Tove Janssonin koko elämäntyö tulisi saada esille.

Taideteoksen sijoittamisessa on kunnioitettava puiston historiallista jatkumoa. Teos ottaa huomioon puiston historialliset vaiheet ja on uusi, puistoa rikastuttava kerrostuma. Puiston historiallista miljöötä ei ole syytä kaventaa enää nykyisestä, vaan taideteos olisi hyvä sijoittaa alkuperäiset historialliset piirteensä menettäneisiin puiston osiin. Taideteosta suunniteltaessa sekä toteutettaessa tiedostetaan puiston monipuoliset arvot eikä niitä saa heikentää. Taideteoksen tulee kunnioittaa ja edistää puistolle asetettuja kehittämissperiaatteita (ks. luku 9).

Teoksen tulee olla sellainen, että se ei vaadi puiston nykyisen topografian muokkausta sen keskeisillä säilyneillä alueilla. Puiston alkuperäisiä rakenteita ja kasvillisuutta ei vahingoiteta. Paikoissa, joissa puiston alkuperäinen tilasommitelma on säilynyt, sitä ei saa muuttaa. Paikoissa, joissa tilasommitelma on voimakkaasti muuttunut tai kokonaan hävinnyt, olisi sen palauttaminen ensisijainen tavoite. Puistosuunnitelman alkuperäisiä periaatteita ovat olleet esimerkiksi näkymät puiston

sisällä, puiston rajojen häivyttäminen ja sen ydinosan symmetrinen sommitelma.

Taideteos sekä sen sijoituspaikka puistossa suunnitellaan huolellisesti myös käytännöllisistä lähtökohdista. Ei ole toivottavaa, että puistoon sijoitettavaa teosta joudutaan muokkaamaan tai rajoittamaan myöhemmin ylläpidon vaikeuden takia, kuten on käynyt joidenkin muiden taideteosten, esimerkiksi Urho Kekkosen muistomerkin tapauksessa. Ylläpidollisesti teoksesta suositellaankin tehtävän mahdollisimman huoltovapaa. Teoksen huoltaminen jää Ympäristötaitteen säätöön vastuul

Hiljattaisen nimenmuutoksen ja puistoon mahdollisesti sijoitettavan uuden taideteoksen ansiosta Tove Janssonin puiston saama huomio tulee todennäköisesti lisäämään sen kiinnostavuutta yhtenä Helsingin nähtävyyksistä. Ympäristötaiteen tulee olla ympäristöönsä sulautuva tasapainoisena puiston osana elämyksen tarjoava taideluomus. Teoksen sijoittamisessa on huomioitava, että pienen puiston kestävyys lisääntyneiden kävijämäärien aiheuttamalle kulutukselle on rajallinen. Tämä on syytä huomioida teoksen sijoittelussa, eikä teosta tule laittaa puiston vaikeapääsyisiin osiin ja yleisesti se tulisi sijoittaa pinnoitetulle alueelle.

Puiston melutaso on kohtalaisen korkea. Melun merkitys vahvistuu puiston pienen koon vuoksi, joten puiston rauhalliset osat ovat vähäiset. Tämä aiheuttaa rajoituksia ääniteoksen sijoittamisen kannalta. Meluisimmille reuna-alueille niitä ei kannata sijoittaa. Toisaalta puiston rauhallisempiin osiin ei enää toivota lisäyksiä äänimaisemaan. Pienessä ja tiiviissä puistossa päivittäisten käyttäjien kannalta jatkuva ääniteos voi muodostua rasitteeksi. Mahdollinen ääniteos tulee olla teknisesti rajattu niin, ettei ääni kuulu kauas ympäristöön.

TAITEEN SIOJITTAMINEN

- Alue, jolle ei sijoiteta taidetta
 - Alue, jolle ei suositella taiteen sijoittamista
 - Alue, jolle voidaan sijoittaa taidetta
 - Taiteen suositellut sijoittamispaikat
- Herkkyyalueet, kts. teemakarttakartta herkkyytarkastelusta

A. Kanavakadun paikka

Kanavakadun varrelle sijoitettu ympäristötaideteos olisi hyvin näkyvällä paikalla. Teoksen voisi nähdä heti Katajanokalle saavuttaessa ja lisäksi se näkyisi myös puistoon, sillä suositeltu paikka sijaitsee puiston tärkeän näkymäakselin päätteellä. Tässä puiston osassa risteää useita kulkuväyliä ja se on yksi puiston sisäänkäynneistä. Teos olisi tällä paikalla selvästi puiston sisällä, mutta kuitenkin riittävän etäisyyden päässä puistohistoriallisesti arvokkaasta keskuksesta. Puiston Kanavakadun puoleisella reunalla olisi tilaa sekä pistemäiselle teokselle että vaihtoehtoisesti laajemmalle, kadun reunan haltuun ottavalle teokselle. Kokonaisvastaisesti puiston pitkää kadunpuoleista reunaa hyödyntävä teos parantaisi samalla sen kaupunkikuvallista ilmettä.

B. Satamakadun paikka

Satamakadun varressa oleva ympäristötaiteelle suositeltu paikka on Luotsikadun ja Kruunuvuorenkadun näkymäakseleiden päässä. Luotsikatu on ollut Tove Janssonin lapsuuden ja nuoruuden kotikatu ja Janssonin kotiovelta, Luotsikatu 4:stä katsottuna taideteokselle ehdotettu paikka näkyy puistosta ensimmäisenä. Paikan saavutettavuus on hyvä ja se sijaitsee raitiovaunupysäkin vieressä. Lippakioski säilyy toiminnassa kesäkahvilana, joten sen edustalle on jätettävä tilaa pienelle terassialueelle. Noppakivetylle alueelle voidaan sijoittaa taidetta ja samalla alue muuttuu puistomaisemmaksi kehittämissperiaatteiden mukaan.

1.1 Yhteenveto koko puiston aluetta koskevista periaatteista

- Ympäristötaideteoksesta tulee uusi kaupunkikuvaa rikastuttava elementti, joka on mielenkiintoinen puiston erilaisille käyttäjille.
- Teoksen sijoittamisessa on kunnioitettava puiston historiallista jatkumoa. Teos ottaa huomioon puiston historialliset vaiheet ja on uusi, puistoa rikastuttava kerrostuma.
- Teosta suunniteltaessa sekä toteutettaessa tiedostetaan puiston monipuoliset arvot eikä niitä heikennetä.
- Teoksen tulee kunnioittaa ja edistää puistolle asetettuja kehittämisperiaatteita.
- Teos olisi hyvä sijoittaa alkuperäiset historialliset piirteensä menettäneisiin puiston osiin.
- Teos ei vaadi puiston nykyisen topografian muokkausta sen keskeisillä säilyneillä alueilla.
- Puiston alkuperäisiä rakenteita ja kasvillisuutta ei vahingoiteta.
- Paikoissa, joissa puiston alkuperäinen tilasommitelma on säilynyt, sitä ei saa muuttaa.
- Paikoissa, joissa tilasommitelma on voimakkaasti muuttunut tai kokonaan hävinnyt, olisi sen palauttaminen ensisijainen tavoite.
- Taideteos sekä sen sijoituspaikka puistossa suunnitellaan huolellisesti myös ylläpidon näkökulmasta.
- Teoksen sijoittamisessa on huomioitava, että pienen puiston kestävyys lisääntyneiden kävijämäärien aiheuttamalle kulukselle on rajallinen.
- Mahdollinen ääniteos tulee olla teknisesti rajattu niin, ettei ääni kuulu kauas ympäristöön.

Viereisellä sivulla: Taiteen sijoittamisen periaatteet. Maisema-arkkitehtitoimisto Näkymä Oy. Kantakartta © Kaupunkimittausosasto, Helsinki 2015.

2. PERIAATTEET OSA-ALUEITTAIN

2.1 Alueet, joille ei sijoiteta taidetta

Uspenskin katedraalia ympäröivä puistoalue rauhoitetaan kirkon mäeksi, eikä sinne sijoiteta taidetta.

Kanavapuisto

Kanavapuiston voimakkaasti viettävä rinne on tärkeä osa Kauppatorilta Uspenskin katedraalille avautuvaa näkymää. Kanavapuistoon ei sijoiteta teosta, sillä se saattaisi liikaa muuttaa kaupunkikuvaa Kauppatorin suunnalta katsotuna.

Uspenskin katedraalin takana oleva kallio

Alueelle ei sijoiteta taidetta. Paikka on syrjäinen ja teoksen ylläpito olisi turhan vaikeaa.

2.2 Alueet, joille ei suositella taiteen sijoittamista

Taiteen sijoittamista ei suositella puiston historiallisesti arvokkaalle ja alkuperäisen puistosommitelman säilyttäneelle ydinalueelle.

Puiston ydinosaa, soikea nurmisaareke ja nurmi-alueen ympäristö

Puiston ydinosaa on suosittu oleskelupaikka, jonne liikenteen melu Kanavakadulta kantautuu vähiten. Alkuperäisen puistosuunnitelman tilasommitelma on siellä pääpiirteissään säilynyt. Jos teos sijoitetaan tähän historiallisesti arvokkaaseen puiston osaan, tulee sen olla alkupe- räiselle puistosommitelmalle alisteinen ja sitä tukeva. Teos on tyyliltään, väreiltään ja kooltaan hillitty. Parhaiten paikkaan sopii teos, jonka fyysiset osat ovat huomaamattomat.

2.3 Alueet, joille voidaan sijoittaa taidetta

Taidetta voidaan sijoittaa alkuperäiset historialliset piirteensä kokonaan tai osittain menettäneisiin puiston osiin. Taiteen sijoittamisessa on otettava huomioon alueen nykyiset toiminnot.

LIITE 1

Koira-aitaus

Koira-aitaus säilyy puistossa. Koira-aitaukseen voidaan sijoittaa taidetta, mutta koira-aitauksen toiminto on otettava huomioon. Taiteen sijoittamisessa haasteeksi muodostuu, miten koira-aitauksen toiminnot ja ympäristötaide sovitetaan yhteen niin, ettei kumpikaan jää toisarvoiseen asemaan. Alue on puiston näkyvimpiä kohtia. Teoksen luonne on vapaa lukuun ottamatta koko puiston alueelle asetettuja rajoituksia.

Leikkipaikka

Leikkipaikka säilyy puistossa. Leikkipaikalle voidaan sijoittaa taidetta, mutta leikkitoimintojen on säilyttävä. Teos voisi esimerkiksi olla sellainen, joka innostaa leikkimään. Jos Helsinkiin toivotaan muumiteemaista leikkipuistoa, voidaan sellainen hyvin rakentaa, mutta se olisi syytä toteuttaa erillään Tove Janssonin taiteilijanuraa kunnioittavasta teoksesta. Teoksen luonne on vapaa lukuun ottamatta leikkitoiminnon aiheuttamia (mm. turvallisuusnormit) sekä koko puiston alueelle asetettuja rajoituksia. On huomioitava, että teos olisi puiston lähes korkeimmassa kohdassa, josta se näkyisi moneen suuntaan.

Puistokäytävä Luotsikadun vanhan linjauksen paikalla

Käytävä on puiston käytetyin kulkureitti, jolla on historia leveänä katuna ja raitiovaunuliikenteen väylänä. Alue on hyvin keskeisesti näkyvä puistossa. Vanhan kadun paikalle voi sijoittaa teoksen, joka toimii puiston osia yhdistävänä tekijänä. Teos ei saa aiheuttaa estevaikutusta suositulle jalan-kulkureitille. Sen ei myöskään pidä muodostua puiston uudeksi keskusaiheeksi, mikä hämäryttäisi puiston alkuperäisen tilarakenteen.

2.4. Taiteen suositellut sijoittamispaikat

Selvityksen perusteella puistosta on valittu kaksi suositeltavaa ympäristötaiteen sijoittamispaikkaa. Toinen suositelluista paikoista sijaitsee Satamakadun varrella, lippakioskin kaakkoispuolella olevalla noppakivetyllä aukiolla. Toinen suositeltu paikka on Kanavakadun

varressa ja ylettyy koira-aitauksen länsipäästä Uspenskin katedraalin eteläpuolella kulkevan puistokäytävän päähän. Molemmat paikat ovat helposti saavutettavissa eikä niissä ole olemassa olevia toimintoja.

A. Kanavakadun paikka

Kanavakadun varrelle sijoitettu ympäristötaiteeos olisi hyvin näkyvällä paikalla. Teoksen voisi nähdä heti Katajanokalle saavuttaessa ja lisäksi se näkyisi myös puistoon, sillä suositeltu paikka sijaitsee puiston tärkeän näkymäakselin päätteellä. Tässä puiston osassa risteää useita kulkuväyliä ja se on yksi puiston sisäänkäynneistä. Teos olisi tällä paikalla selvästi puiston sisällä, mutta kuitenkin riittävän etäisyyden päässä puistohistoriallisesti arvokkaasta keskusaiheesta. Puiston Kanavakadun puoleisella reunalla olisi tilaa sekä pistemäiselle teokselle että vaihtoehtoisesti laajemmalle, kadun reunan haltuun ottavalle teokselle. Kokonaisvastaisesti puiston pitkää kadunpuoleista reunaa hyödyntävä teos parantaisi samalla sen kaupunkikuvallista ilmettä. Taidemuoto on vapaa lukuun ottamatta koko puiston alueelle asetettuja rajoituksia. Ääniteoksen sijoittamista liikennemelun läheisyyteen ei suositella.

B. Satamakadun paikka

Satamakadun varressa oleva ympäristötaiteelle suositeltu paikka on Luotsikadun ja Kruunuvoorenkadun näkymäakseleiden päässä. Luotsikatu on ollut Tove Janssonin lapsuuden ja nuoruuden kotikatu ja Janssonin kotiovelta, Luotsikatu 4:stä katsottuna taideteokselle ehdotettu paikka näkyy puistosta ensimmäisenä. Paikan saavutettavuus on hyvä ja se sijaitsee raitiovaunupysäkin vieressä. Lippakioski säilyy toiminnassa kesäkahvilana, joten sen edustalle on jätettävä tilaa pienelle terassialueelle. Noppakivetylle alueelle voidaan sijoittaa taidetta ja samalla alue muuttuu puistomaisemmaksi kehittämisperiaatteiden mukaan. Teoksen luonne on vapaa lukuun ottamatta koko puiston alueelle asetettuja rajoituksia.

Rakennusviraston julkaisut 2016

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2016:1

Mustikkamaan hoito- ja kehittämissuunnitelma

ISBN 978-952-331-039-1 (painettu versio) ISBN 978-952-331-040-7 (verkkoversio)

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2016:2

Myllypuron, Puotinharjun ja Roihupellon aluesuunnitelma

ISBN 978-952-331-046-9 (painettu versio) ISBN 978-952-331-047-6 (verkkoversio)

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2016:3

Jakomäen, Tattariharjun ja Tattarisuon aluesuunnitelma

ISBN 978-952-331-048-3 (vain verkkoversio)

Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisut 2016:4

Tove Janssonin puisto – puistohistoriallinen selvitys ja kehittämisperiaatteet

ISBN 978-952-331-053-7 (vain verkkoversio)

